

Vetscience

Nº 14 •
December 2022

Dieren bekijken,
dat kan toch
iedereen?

p. 8

“Ze zette haar
tandjes in onze
enkels en hield
zich vast”

p. 20

“Inclusiviteit is ook
nieuwsgierig zijn
naar een ander”

p. 34

Universiteit
Utrecht

Gedrag goed begrijpen

Het is belangrijk om als dierenarts veel te weten van gedrag. Toen ik de opleiding Diergeneeskunde volgde, lag de focus op de bouw en functie van gezonde dieren en snel daarop volgde het zieke dier. Er was minder aandacht voor gemiddeld gedrag bij dieren en gedrag dat afwijkt van dat gemiddelde en hoe je daar als dierenarts mee om moet gaan. Zeker in relatie tot de diereigenaar.

Zelf hebben we een labrador, Laika. En ook al ben ik opgeleid als dierenarts, betekent dat niet dat ik automatisch wist hoe ik haar kon grootbrengen tot een hond die positief welzijn ervaart. Wij hebben dan ook keurig een uitgebreide puppycursus gevolgd. Ik vraag me overigens altijd af waarom je niet zo'n cursus kan volgen als je een kind krijgt, maar goed, dat is een ander verhaal. Ik vond de cursus behoorlijk uitdagend, en dan hebben we nog wel zo'n lieve labrador.

Diergedrag is naar mijn idee de basis voor dierenwelzijn en -gezondheidszorg. Het gaat om inzicht in normaal en abnormaal gedrag, en dat koppelen aan welzijn- en gezondheidsvraagstukken. Studenten aanleren om het gedrag van dieren goed te begrijpen, is een belangrijk fundament van onze opleiding. Gelukkig is er nu meer aandacht voor in het curriculum, hebben we een afdeling Dier, Wetenschap en Maatschappij en een gedragspoli in de Universiteitskliniek voor Gezelschapsdieren.

Gedrag is overigens niet alleen bij dieren belangrijk, het geldt voor ons allen. Bij de faculteit starten we in 2023 met een cultuurtraject. We gaan aan de slag met menselijk gedrag. Hoe gaan we met elkaar om? Welk gedrag vinden we passend en

welk gedrag niet? En hoe spreken we elkaar daarop aan? We creëren een menswaardigere organisatie door meer inzicht te krijgen in elkaars gedrag en de intenties erachter.

Laika is inmiddels zeven jaar, maar laat soms nog steeds gedrag zien dat ik niet begrijp. Sinds twee weken is ze bijvoorbeeld om 5 uur 's ochtends wakker. We gaan er normaal gesproken om 7 uur uit, dus hebben nu zo'n twee uur slaap minder. Erg irritant. Ik dacht het allemaal gehad te hebben tijdens de puppyfase, maar nee hoor. Het wordt hoog tijd eens een collega te consulteren.

DEBBIE JAARMA
Decaan faculteit Diergeneeskunde

Colofon

VETSCIENCE IS EEN UITGAVE VAN DE FACULTEIT DIERGENEESKUNDE VAN DE UNIVERSITEIT UTRECHT, VERSCHIJNT DRIE KEER PER JAAR EN WORDT VERSPREID ONDER EXTERNE RELATIES, MEDEWERKERS EN STUDENTEN

NR. 14 - DECEMBER 2022

De verhalen uit Vetscience zijn ook online beschikbaar in het Nederlands en Engels.
www.uu.nl/vetscience.

REDACTIE
Faculteit Diergeneeskunde, afdeling Marketing, Communicatie en Multimedia
Bladcoördinatie: Sil Heunks
Vormgeving: Lisanne Rooth – van der Voort

REDACTIERAAD
Hilde Aardema, Alain de Bruin, Wieneke Driessen, Yteke Elte, Dick Heederik, Debbie Jaarsma, Hans Kooistra, Bart Spee, Erik Wouters

DRUK
Canon

©Faculteit Diergeneeskunde
Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd door middel van welk medium dan ook zonder voorafgaande toestemming van de redactie.

CONTACT
Hebt u vragen, opmerkingen of suggesties met betrekking tot Vetscience? Of wilt u de Vetscience niet, of liever digitaal, ontvangen?
E-mail dan naar vetscience@uu.nl
Tel: 030-2534722

VOLG ONS OOK OP TWITTER, FACEBOOK, LINKEDIN EN INSTAGRAM:

- [faculteit_diergeneeskunde](#)
- [FaculteitDiergeneeskunde](#)
- [vet_uniutrecht](#)
- [Diergeneeskunde Faculteit](#)

Rozemijn van Zwol (links) en Fleur de Smit (rechts), Kitoko en Jacques

Wie ‘nekt’ er met wie?

Kitoko kijkt geïnteresseerd naar rechts en kleine Jacques kijkt op het moment van de foto geïnteresseerd naar links. Wie of wat triggert hun aandacht? Waarom steekt Kitoko zijn tong uit? De twee masterstudenten Diergeneeskunde, Rozemijn van Zwol (links) en Fleur de Smit (rechts) observeren de dieren vanaf de andere kant van het hek. Als deel van hun onderzoekstage houden zij het gedrag van twee groepen, mannelijke giraffen in de Beekse Bergen, waar Kitoko en Jacques deel van uitmaken, nauwlettend in de gaten. Ze herkennen ieder individueel dier inmiddels vanaf een afstand aan hun vlekken, lengte en karakter. Wie ‘nekt’ (van het Engelse ‘necking’) er met wie? Worden er vriendschappen gesloten? En waar op de vlakte wordt bepaald gedrag vertoond?

Naast het scoren van dit soort gedragingen, met behulp van het ethogram (een tabel met observeerbare gedragingen) in het programma Zoomonitor, noteren zij losse observaties. De studenten maken ook zogenoemde ‘scans’ van de groepen; wie staat waar en bij wie? Met al deze informatie hopen zij meer te weten te komen over de dynamiek in deze twee groepen giraffen die enkel bestaan uit mannetjes. Lees meer over dit onderzoek op pagina 30. ■

TEKST: SIL HEUNKS | BEELD: BAS NIEMANS

Inhoud

Voorwoord	3
Op de cover	4
In het kort	6
Onderwijs voor professionals	7
“Veel mensen weten niet hoe leuk en slim boerderijdieren zijn”	14
Een kaketoe met kippenvel	17
Gestrande orka op de onderzoekstafel	26
De ‘mannen’ van Safaripark Beekse Bergen	30
“Huisdieren communiceren beter dan je denkt”	32
Column Toinny Lukken	39
Wat kan beweging ons vertellen over het gedrag van (uitgestorven) dieren?	40
“Mooi als we studenten leren inspelen op maatschappij die continu verandert”	43
“Volledig publiceren scheelt niet alleen onderzoeksgeld, maar ook onnodig gebruik van dieren”	46
Neem dierenmishandeling serieus en meld het	48
Student van toen, student van nu	50

Gedrag van dieren en mensen 8
Saskia Arndt, hoogleraar Diergedrag bij de faculteit Diergeneeskunde, en Mariska Kret, hoogleraar Cognitieve psychologie aan de Universiteit Leiden delen hun fascinatie voor gedrag van dieren en mensen.

De Gedragskliniek voor Dieren 20
Het lijkt zo leuk: een puppy kopen, een nieuwe trouwe vriend in je leven. En meestal is dat ook zo. Maar soms valt de realiteit tegen. Jouw lieve pup groeit op en ondanks al je inzet wordt hij steeds minder lief. De Gedragskliniek voor Dieren biedt hulp bij ernstige gedragsproblemen.

Inclusiviteit in het onderwijs 34
“Ik hoop dat we het leuk gaan vinden als iemand anders is.” In gesprek over diversiteit en inclusie bij Diergeneeskunde met docent Cornélie Westermann, student Florentine Timmenga en onderzoeker naar het ‘thuisgevoel van studenten’, Anne-Roos Verbree.

Lage rugpijn bij de bron aanpakken

Honderden miljoenen mensen en dieren lijden aan lage rugpijn als gevolg van versleten tussenwervelschijven. Honden moeten om deze reden soms worden geëuthanaseerd. Zowel dieren als mensen zouden baat kunnen hebben bij een behandeling van rugpijn. Hoogleraar regeneratieve orthopedie Marianna Tryfonidou, die als jong meisje aan rugpijn leed, onderzoekt het potentieel van een verjongingsbehandeling voor versleten tussenwervelschijven. Zij kreeg in maart 2022 een Vici-subsidie van 1,5 miljoen euro van de Nederlandse Onderzoeksraad (NWO).

Neem deel aan cursus over het exposome

In februari 2023 biedt de Universiteit Utrecht de online cursus 'Exposome: cracking the science about what makes us sick' opnieuw aan via Coursera. De Engelstalige cursus is bedoeld voor Life Sciences studenten en onderzoekers die geïnteresseerd zijn in hoe onze omgevingsfactoren onze gezondheid beïnvloeden. Ruim duizend mensen namen al deel aan eerdere edities van de cursus, die bestaat uit zes modules. Elke module bevat een video, literatuur, opdracht en korte quiz. Schrijf je gratis in via: <https://www.coursera.org/learn/exposome>

Studenten in gesprek met Marion Koopmans

Op 6 oktober gingen studenten in gesprek met Marion Koopmans over haar studententijd, haar loopbaan en hoe het is om op eens deel te nemen aan het publieke debat. De Colleetour is terug te kijken op het YouTube kanaal van de UU. *De Colleetour is terug te kijken via: uu.nl/alumnusvanhetjaar*

Vliegende start bacheloropleiding Zorg, gezondheid en samenleving

In september is de nieuwe innovatieve bacheloropleiding Zorg, gezondheid en samenleving met een community van 50 studenten, onder de vleugels van opleidingsdirecteur Renske van Gestel, succesvol van start gegaan. De numerus-fixus opleiding is een interdisciplinaire samenwerking tussen de faculteiten Diergeneeskunde, Bètawetenschappen en Geneeskunde.

Ventilatie en luchtreiniging om SARS-CoV-2 in de lucht te verminderen

Wat is het effect van ventilatie en luchtreiniging op aerosolen en overdracht van SARS-CoV-2? Wij doen daar wetenschappelijk onderzoek naar in basisscholen en verpleeghuizen in het CLAIRE-consortium: Schone Lucht voor Iedereen. Lidwien Smit van de Universiteit Utrecht leidt het consortium, dat gefinancierd wordt met 4,3 miljoen euro. Naast drie andere kennisinstellingen (TU Eindhoven, TNO en Universiteit Leiden) doen vijftien bedrijven en andere partners mee.

Hans Kooistra ontvangt Vaarkamptoga

Vijf jaar lang mag een inspirerende hoogleraar de Vaarkamptoga dragen. September dit jaar ontving hoogleraar Hans Kooistra de toga uit handen van Erica Vaarkamp, tijdens de openingsceremonie van het 18e lustrum van de Diergeneeskundige Studenten Kring. "Henk Vaarkamp was een grootheid, zowel op de faculteit Diergeneeskunde als in diergeneeskundig Nederland. Het is dan ook een bijzonder grote eer om zijn toga overhandigd te krijgen. Het feit dat de studenten mij hebben voorgedragen, omdat ze vinden dat ik een grote bijdrage lever aan hun ontwikkeling tot praktiserend dierenarts, maakt mij uitzonderlijk trots." aldus Hans Kooistra.

ONDERWIJS VOOR PROFESSIONALS

AANBOD 2022 - 2023

Intervisie voor dierenartsen; start-up & reboot

Het startmoment van de cursus is afhankelijk van het minimum van acht aanmeldingen.

Apotheekbeheer in de dierenartsenpraktijk

On demand e-module

Interpretatie laboratoriumuitslagen deel 2

Fysieke cursus: 15 december 2022

Poultry health science: module 6 Antibiotics

Online cursus: 6 t/m 23 februari 2023

Equine Gait Analysis Society

5 fysieke modules van 10 februari 2023 tot 18 november 2023

Sustainable Ruminant Health:

Uiergezondheid in de melkveehouderij – wat is er nog te winnen?

Fysieke cursus: 10 februari 2023

Klauwgezondheid – het mes in de klauw of in de data

Fysieke cursus: 10 maart 2023

Het (afgenomen?) belang van een goede vruchtbaarheid in de melkveehouderij

Fysieke cursus: 19 mei 2023

Moderne technologie in de melkveehouderij – hope or hype

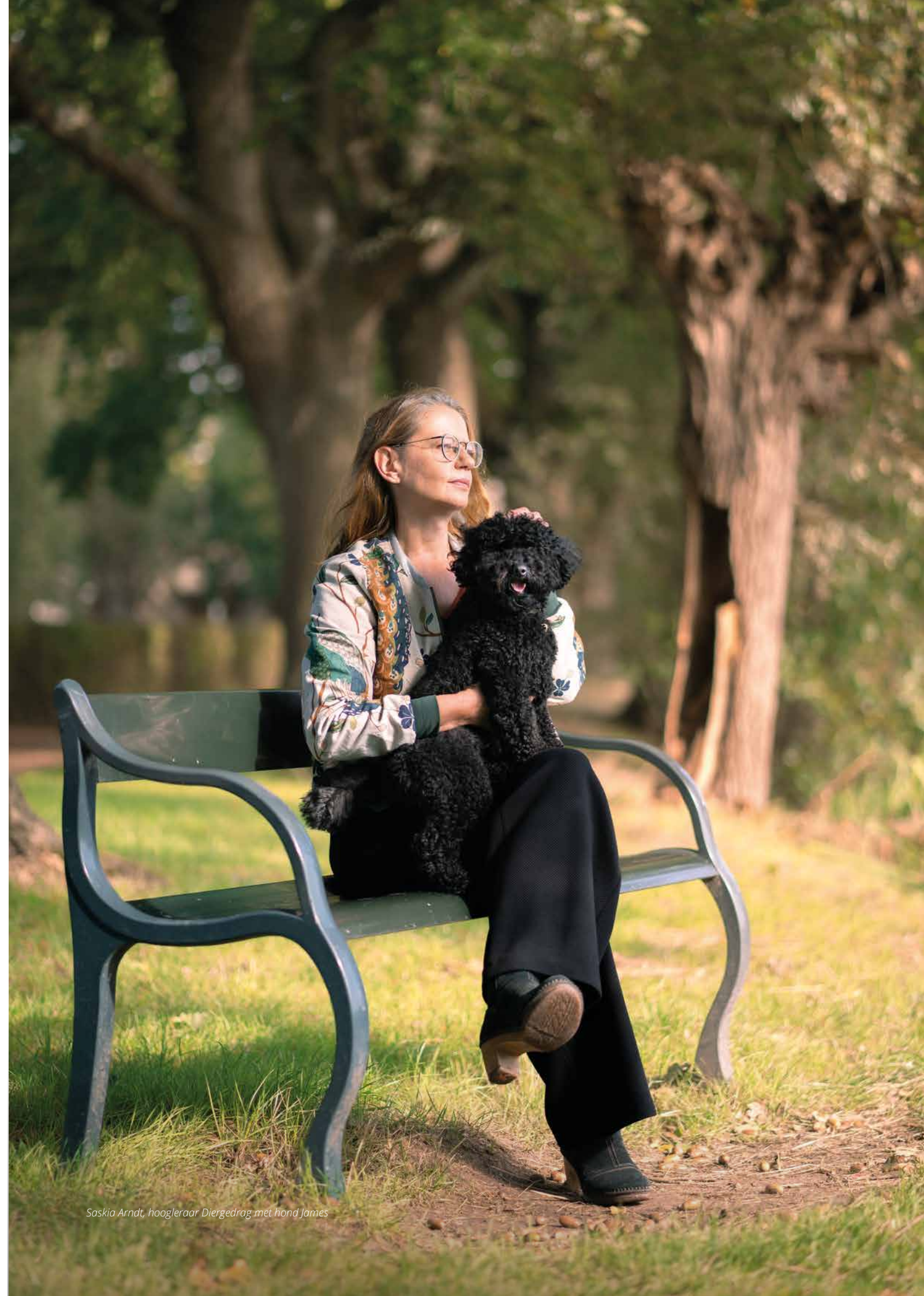
Fysieke cursus: 16 juni 2023

Bekijk het meest actuele aanbod op: uu.nl/dgk/ovp

“Gelukkig vinden steeds meer mensen het belangrijk om diergedrag te bestuderen”

Saskia Arndt en Mariska Kret over gedrag van dieren en mensen

Er was een tijd dat mensen zeiden: beestjes bekijken, dat kan toch iedereen? Dat is gelukkig veranderd, merken Saskia Arndt en Mariska Kret. De een is hoogleraar Diergedrag bij de faculteit Diergeneeskunde, de ander hoogleraar Cognitieve psychologie aan de Universiteit Leiden. Zij delen hun fascinatie voor gedrag van dieren en mensen. Dat vertelt je veel over hun emoties en welzijn. Maar we weten nog lang niet alles...

Saskia Arndt, hoogleraar Diergedrag met hond James

Aan het gedrag van dieren kun je veel aflezen over hoe het met ze gaat. Hoe werkt dat Saskia Arndt?

“Het gedrag van dieren vertelt ons veel over hun emotionele toestand, maar ook over hun aanpassingsvermogen. Hoe gedraagt een dier zich bijvoorbeeld in een stal of dierenverblijf? Dat zegt iets over het welzijn van een dier. We kijken naar afwijkend gedrag, maar ook naar bepaalde gedragingen die dieren wel vertonen of juist niet.”

Gaat dat vooral over landbouwhuisdieren?

“Nee, over alle dieren: proefdieren, huisdieren, landbouwhuisdieren, dieren in dierentuinen, wilde dieren, inclusief de mens, want dat is ook een dier. Maar ik kijk vooral naar gehouden dieren.”

Kun je uit het gedrag van mensen ook veel afleiden, Mariska Kret?

“Zeker! Als je goed naar mensen kijkt, zie je of ze zenuwachtig zijn, ontspannen of ziek. Dat is bij mensen niet anders dan bij dieren. Ik werk voornamelijk met mensapen en in coronatijd zag je dat apen zich heel anders gingen gedragen, toen alle mensen ineens weg waren. En ze moesten ook erg wennen, toen de bezoekers weer terugkwamen.”
Arndt: “Leuk dat Mariska dat aanstipt, want dat zagen we ook bij huisdieren tijdens en na de lockdowns. Elke verandering in het leven kan leiden tot ander gedrag.”

Als je gedrag van dieren observeert, hoe voorkom je dan dat je ziet wat je wilt zien?

Kret: “Dat gebeurt zeker. Maar er is nog een grotere vertekening als je mensen vraagt hoe ze zich voelen. Als je volledig gelooft wat zij zeggen, ga je ervanuit dat mensen goed inzicht hebben in hun emoties. Maar ze gaan vaak naar een therapeut om daarachter te komen. Bovendien vinden veel mensen het lastig om te praten over hun emoties. Ze schamen zich daarvoor, of ze willen dat andere mensen denken dat het goed met ze gaat. Juist daarom zijn gedragsobservaties en het meten van lichamelijke reacties belangrijk, zoals hartslag of transpiratie via de huid. Zo’n totaalpakket benadert het dichtst wat iemand voelt.”

“Het is vooral dat wij niet kunnen verstaan wat dieren zeggen”

Dieren kunnen niet praten over hun gevoel. Hoe ga je dan te werk, Saskia Arndt?

“Het is vooral dat wij niet kunnen verstaan wat dieren zeggen! Wij luisteren goed naar dieren door hun gedrag te bestuderen. Dat doen we met behulp van wetenschappelijk betrouwbare methodes. Zo gebruiken wij ethogrammen, dat zijn exacte beschrijvingen van een gedraging, zodat we die objectief kunnen meten. Er mag geen ruimte zijn voor interpretatie. Onderzoekers moeten daarom heel goed worden getraind om gedrag te kunnen meten. Zo meten we bijvoorbeeld hoe vaak, hoe lang of wanneer een dier bepaald gedrag uitvoert.”

“Maar ook bij mensen blijft het lastig om over emoties te praten”, vult Kret aan. “Ik vind dat we in de psychologie en klinische praktijk veel meer gebruik zouden moeten maken van observatietechnieken en andere impliciete maten. Mensen zijn soms in de war, of kunnen niet goed uit hun woorden komen. Iemand met autisme of een sociale angststoornis vindt het vaak moeilijk om met anderen te communiceren, zeker over emoties. Psychologen zouden meer moeten kijken naar methodes die biologen gebruiken.”

“In mijn onderzoek bij mensapen in dierentuinen kijk ik veel naar aandacht”, vervolgt zij. “We laten apen op vrijwillige basis op een computerscherm emotionele beelden zien van soortgenoten en onderzoeken dan waar hun aandacht zich op richt. Dat doen we via eye-tracking, het volgen van hun oogbewegingen. Zo proberen we inzicht te krijgen in wat deze dieren bezighoudt. Mensen met een depressie hebben bijvoorbeeld veel aandacht voor negatieve dingen. Dat geeft ook inzicht in de emotionele toestand van een dier.”

Zijn er nog andere criteria om emoties van mensen en dieren te onderzoeken?

Kret: “Wij kijken ook veel naar fysiologische reacties, dat is

Mariska Kret, hoogleraar Cognitieve psychologie

erg interessant. Opwinding kun je bijvoorbeeld meten via de hartslag en stress via de huid. Voor het onderzoek bij apen ontwikkelen we nieuwe methoden om dit te meten zonder dat de dieren dat doorhebben of er last van hebben.”

Arndt: “Gedrag is onze belangrijkste variabele, maar wij bestuderen tegelijkertijd ook vaak fysiologische reacties. Maar we willen belastende ingrepen, zoals de afname van bloed om stresshormonen te meten, zoveel mogelijk vermijden. Daarom gebruiken wij daarvoor vaak haren, veren, speeksel en urine van dieren. Ook werken we bijvoorbeeld met warmtebeeldcamera's, want een verandering in de temperatuur van bepaalde lichaamsdelen kan een aanwijzing zijn dat een dier gestrest is.”

Wat is er de afgelopen jaren veranderd in het kijken naar diergedrag?

Kret: “Technologisch gezien is er veel meer mogelijk. Er zijn allerlei instrumenten op de markt gekomen en ook het analyseren van data wordt steeds makkelijker. Ik ben heel blij dat ik nu leef en niet vijftig jaar geleden.”

“Precies!”, vindt ook Arndt. “Camera's en sensoren helpen ons enorm om gedrag te observeren. Maar machines gaan niet alles oplossen, er blijven altijd mensen nodig. Steeds meer mensen zien hoe belangrijk het is om gedrag te bestuderen. Er was een tijd dat mensen zeiden: dieren bekijken kan toch iedereen? Dat is gelukkig veranderd.”

“De arrogantie om onszelf beter te voelen dan dieren is ronduit dom”, zei Kret in haar oratie in september. En: “de mens heeft weinig unieke eigenschappen”. Dat zal niet iedereen fijn vinden om te horen?

Kret: “Wij kunnen gewoon niet zonder dieren. Zonder dieren zijn er geen planten en is er geen voedsel, dus we moeten met elkaar samenleven. Het is echt dom om te denken dat wij dieren niet nodig zouden hebben en dat we beter zijn.”

Maar de mens staat toch bovenaan de keten, met onze meest ontwikkelde hersenen?

Kret lacht hard: “Wij schitteren niet aan de top van de evolutie! Elk dier heeft unieke eigenschappen. Mensen nemen vaak

een typisch menselijke eigenschap, zoals taal, en kijken dan of andere dieren dat ook kunnen. Maar dat is een verkeerd vertrekpunt. Dieren communiceren ook met elkaar. Denk aan lange-afstandscommunicatie van walvissen, vleermuizen die via sonor vliegen uit de lucht happen, of vogels die kunnen vliegen. Dieren hebben zóveel eigenschappen die wij niet hebben. Er is zoveel te ontdekken als we maar goed kijken.”

Arndt: “Ik ben het zo met je eens! Ik denk dat wij onszelf misschien bovenaan de evolutie plaatsen om te rechtvaardigen dat wij dieren voor ons eigenbelang gebruiken. Wat zou ik graag kunnen vliegen, of een dag een kat of hond willen zijn. Ik kan dieren juist zo waarderen om de eigenschappen die ik niet heb.”

Hoe ziet de wereld er idealiter uit?

Kret: “De mens moet zijn verantwoordelijkheid nemen. Wij hebben als mens zo’n groot stempel op de wereld gedrukt en zoveel verstoord. Maar we moeten zo goed mogelijk met andere diersoorten omgaan en kijken wat zij nodig hebben. Dieren in het wild, maar ook gezelschapsdieren.”

Arndt: “Wij hebben de neiging om onszelf als de kroon der schepping te zien. Maar we moeten ons bewust zijn van de macht die we hebben om goed te doen. Samenleven van mens en dier is altijd een kwestie van compromis. We moeten de belangen van mens en dier continu tegen elkaar afwegen.”

Mensen bootsen elkaars gedrag vaak na. Vertonen dieren ook spiegelgedrag?

Kret: “Ja, dat zie je vooral bij sociale dieren, maar ook bij minder sociale. Zelfs bij parkieten. Als de ene parkiet gaat gapen, gaat de ander dat ook doen.”

Arndt: “Zelfs in de omgang met mensen lijken dieren spiegelgedrag te vertonen. Zo zagen onderzoekers uit Engeland dat katten hun ogen dichtdoen als hun eigenaar dat doet. Dit zien zij als een vorm van communicatie. Ook honden passen hun gedrag aan hun baasje aan.” Kret vult aan: “Bij oogcontact gaan de oxytocineniveaus, dat is het ‘gelukshormoon’, gelijk lopen tussen baasjes en hun hond.”

“Wij zien een enorme toename van gedragsproblemen”

Wat zien jullie als belangrijkste uitdaging?

Kret: “Nóg meer inzicht krijgen in emoties. We zullen die nooit precies kunnen meten, maar kunnen wel meer gebruikmaken van de technologie; en die vervolgens vertalen in toepassingen. Dat is spannend en ambitieus, maar wel iets dat ik graag wil.”

Arndt: “Ik zou graag meer dierenartsen als gedragsspecialisten opleiden om gedragsproblemen te behandelen. Het aantal huisdieren neemt continu toe en mensen halen ook steeds meer dieren uit het buitenland. Wij zien een enorme toename van gedragsproblemen. Er is ook meer fundamenteel onderzoek nodig naar diergedrag en dierenwelzijn. Bekend maakt bemind, benadrukte ik in mijn oratie. Veel mensen denken dat wij inmiddels wel alles weten over diergedrag en dierenwelzijn, maar we weten nog zóveel niet. Dat moeten wij als wetenschappers echt goed uitleggen aan de buitenwereld. En ook aan de financierders.” ■

TEKST: MYRNA TINBERGEN | BEELD: BAS NIEMANS EN ROGER CREMERS/LUMEN

Rebecca Nordquist, universitair docent en onderzoeker

“Veel mensen weten niet hoe leuk en slim boerderijdieren zijn”

Interview met Rebecca Nordquist, universitair docent en onderzoeker bij Diergeneeskunde

De eerste experimenten met kippen die onderzoeker Rebecca Nordquist uitvoerde, maakte ze niet te moeilijk. Want wat kunnen kippen nou? Inmiddels weet ze wel beter. Zij onderzoekt het welzijn van boerderijdieren en ervaart dagelijks hoe slim en leuk boerderijdieren zijn.

“Veel mensen onderschatten boerderijdieren”, vertelt Nordquist. “Eerlijk gezegd deed ik dat zelf ook in het begin van mijn onderzoek. Met kippen deden we een simpele taak om hun kortetermijngeheugen te testen. De kippen verrasten me enorm. Ze deden het snel en goed, zelfs beter dan varkens en knaagdieren.” Een aantal jaar geleden kon je Rebecca nog uittekenen in overal tussen de boerderijdieren. Inmiddels zit ze voornamelijk achter haar laptop en doen collega's de experimenten. Haar interesse is onveranderd: het

“We weten bizar weinig van het gedrag en de intelligentie van boerderijdieren, terwijl we er honderden miljoenen houden in Nederland”

leervermogen en de emotie van boerderijdieren onderzoeken.

Dieren leren kennen

Met haar onderzoek wil Rebecca uiteindelijk het welzijn van boerderijdieren verbeteren. “De omstandigheden waaronder wij jonge dieren laten opgroeien, moeten we aanpassen aan hun intelligentie en leervermogen. Daarvoor moeten we eerst weten wat boerderijdieren überhaupt kunnen. We weten bizar weinig van het gedrag en de intelligentie van boerderijdieren, terwijl we er honderden miljoenen houden in Nederland. Pas als we de dieren beter kennen, kunnen we hun leefomstandigheden verbeteren.”

Meer lammetjes, meer stress

Rebecca onderzocht hoeveel stress schapen ervaren. Ze vergeleek oaien die een éénling, tweeling of drieling

droegen. “Uit het onderzoek bleek dat oaien die een meerling droegen, meer stresshormoon cortisol in hun wol hadden. Het was een klein onderzoek, maar voor de moeders lijkt het dus zwaarder om meer lammeren te dragen. De hoeveelheid cortisol in de wol geeft namelijk een indruk van de hoeveelheid stress over langere periode. We zagen al eerder zo'n zelfde effect bij zeugen met meer biggen in één worp.”

Kippen met karakter

Rebecca groeide op in de stad en rolde per toeval in het onderzoek naar boerderijdieren. Hoewel ze als gedragsbioloog al wel geïnteresseerd was in gedrag van dieren, had ze als stadsmens geen affiniteit met boerderijdieren. Toen Rebecca bij de faculteit Diergeneeskunde aan de slag ging, stalen de boerderijdieren onmiddellijk haar hart. “Vooral over

“Kippen hebben een eigen karakter, daar kom je achter als je veel tijd met ze doorbrengt”

kippen blijf ik me verwonderen. Veel mensen zien een groep kippen als een eenheid, de ene kip of andere kip maakt in hun ogen weinig verschil. Terwijl ik tijdens mijn werk juist merk dat ze wel degelijk verschillen. Sommige kippen doen graag mee met het

gedragsonderzoek en lopen uit zichzelf naar de onderzoeksofstelling. Ze staan vooraan en stralen uit: ‘Joehoe, kies mij’. Terwijl andere kippen zich juist verstoppen. Ze hebben een eigen karakter. Daar kom je pas achter als je veel tijd met kippen doorbrengt.”

Mensen aan het denken zetten

Rebecca steekt er tijd in om de samenleving met de wetenschap te verbinden. Ze beantwoordt regelmatig vragen van journalisten en doet mee aan publieksactiviteiten voor kinderen. “Als samenleving staan we eigenlijk veel

te ver af van boerderijdieren. Mensen weten weinig van boerderijdieren en hun leefomstandigheden, terwijl hun voedsel er wel vandaan komt. Ik vertel er graag over. Iedereen mag op basis daarvan natuurlijk zelf keuzes maken, maar als wetenschappers hebben we de taak om in gesprek te gaan en mensen aan het denken te zetten.” ■

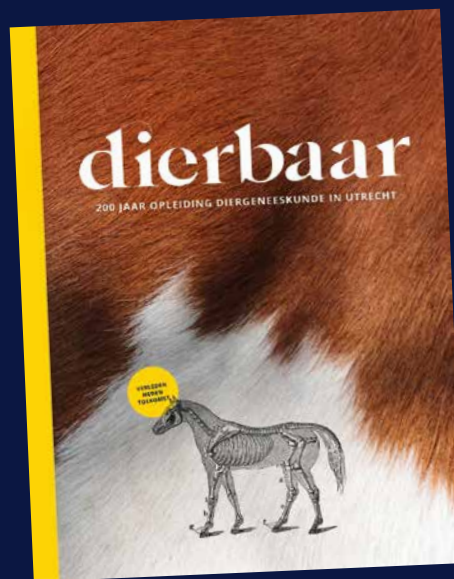
TEKST: ROSAN REUSKEN | BEELD: BAS NIEMANS

Het verhaal van Rebecca Nordquist verscheen ook in het jubileumboek ‘Dierbaar’.

Een kaketoë met kippenvel

Als je papegaai keihard krijst in plaats van schattig hallo te zeggen, je kaketoë bijt als je hem wil oppakken, of al zijn veren van zijn lijf plukt, wat doe je dan? En waar komt dit gedrag vandaan? We vragen het aan dierenarts-specialist Vogelgeneeskunde Yvonne van Zeeland van het Universitair Dierenziekenhuis in Utrecht.

JUBILEUMBOEK 200 JAAR

In de zomer verscheen het kleurrijke jubileumboek DIERBAAR, 200 jaar opleiding Diergeneeskunde in Utrecht. In dit boek komen onze rijke geschiedenis, het veelzijdige heden en de toekomst aan bod. In meer dan veertig interviews vertellen dierenartsen en andere betrokkenen van binnen en buiten de faculteit hun verhaal. De geportretteerden laten zien hoe divers het werkterrein van een dierenarts kan zijn: van oncoloog tot wildlife dierenarts, van veearts tot politiek adviseur. Een ding wordt duidelijk: wat zij delen is hun passie voor het veterinaire vak!

Beperkte extra oplage beschikbaar

Een groot aantal boeken is al verspreid op voorintekening. Vanwege de enorme belangstelling hebben we een beperkte extra oplage beschikbaar. Alumni en andere geïnteresseerden kunnen het boek bestellen voor €19,- inclusief verzendkosten. Voor medewerkers en studenten is het boek gratis. Het boek is (zolang de voorraad strekt) weer te bestellen. Wees er snel bij! Bestellen kan via www.200jaarDiergeneeskunde.nl

Papegaaien en andere tropische vogels oefenen een grote aantrekkingskracht uit op mensen. Ze kunnen als huisdier je leven verrijken. Het vergt wel inspanning om deze intelligente dieren de leefomgeving en uitdaging te bieden die ze nodig hebben. De voorouders van deze vogels vlogen ooit vrij rond in het regenwoud. Daar zochten ze een groot deel van de dag op de meest inventieve manieren naar voedsel. Ze leefden in een groep en hadden een uitgebreid sociaal leven. Houd je dit type vogels alleen binnen in een kooi, dan ontwikkelen ze vaak gedragsproblemen.

Gebrek aan zonlicht

Van Zeeland werkt bij de afdeling Vogels en Bijzondere dieren en promoveerde op het onderwerp 'verenplukken'. Ze vertelt: "Bij een gedragsprobleem is het altijd goed om ook in je achterhoofd te houden dat er een medische oorzaak zou kunnen zijn. Een voorbeeld is aderverkalking. Dat kan komen door te weinig beweging of te vetrijke voeding. Aderverkalking belemmert de bloedstroom en kan leiden tot tintelingen of pijn in de vleugels of poten. Daar reageert de vogel op door aan zijn veren of huid te plukken of te bijten."

Yvonne van Zeeland, dierenarts-specialist Vogelgeneeskunde

“Wij zien hier veel vogels die verenplukken”

De vogel kan ook bot- of zenuwpijn ervaren. Bijvoorbeeld als er iets misgaat met de verbening in het skelet. "Dat is één van de onderwerpen waar we momenteel onderzoek naar doen. Veel papegaaien zitten grotendeels binnen, in een heel ander klimaat dan waar ze vandaan komen. Dat kan een rol spelen, want vogels maken - net zoals mensen - vitamine D aan onder invloed van zonlicht. En dat hebben ze nodig voor gezonde botten."

Geavanceerde CT scans

Of het verenplukken een medische oorzaak heeft, kun je soms al zien aan het plukpatroon. Als een vogel bijvoorbeeld heel specifiek op bepaalde plaatsen plukt: alleen aan één vleugel of op de borst in de buurt van het hart. "Met de geavanceerde CT scans die we tegenwoordig maken kunnen we bloedvaten uitlichten, maar ook andere afwijkingen in het lichaam vaststellen. Dat helpt enorm bij de diagnose."

Verenplukken kan ook ontstaan doordat de vogel stress ervaart, bijvoorbeeld omdat de leefomgeving niet voldoet aan zijn behoeften. "Bij iedere verenplukkende papegaai die hier komt hebben we een uitgebreid gesprek met de eigenaar. Hoe ziet de leefomgeving eruit, hoe is de interactie met mensen en andere vogels, wat doet de vogel op een dag? We zoeken daarmee naar redenen die het ontstaan en volharden van het plukgedrag kunnen verklaren."

Slimme oplossingen bedenken

Wat kan helpen om de vogel meer uitdaging te bieden is bijvoorbeeld foerageer speelgoed. Dan moeten ze moeite doen om aan hun eten te komen, nadenken en slimme oplossingen bedenken. "In onderzoeken vinden we dat vogels graag werken voor hun voer. Ze gaan ook aan de slag met het foerageer speelgoed als daarnaast een gewone voerbak staat. Je kunt dat vergelijken met papegaaien in de natuur, die zoeken naar vruchten en zaden en deze proberen open te krijgen. Daar kunnen ze zo vier tot acht uur per dag mee bezig zijn."

Verhaaltje voor het slapen

Papegaaien zijn sociale dieren en dienen daarom (van jongs af aan) met een maatje gehouden te worden. Ook kan aandacht van de eigenaar belangrijk zijn. "We zagen een keer een ara die vooral 's nachts plukte. Uit het vraaggesprek bleek dat de vogel 's avonds naar zijn slaapkooi in een aparte kamer werd gebracht. Alleen ging dat voor die vogel te abrupt. Hij was als een klein kind dat graag nog een verhaaltje voor het slapen voorgelezen krijgt, hij wilde nog een beetje aandacht. We hebben toen een slaapritueel ingesteld. De eigenaar gaf de vogel voor het slapen nog wat speeltijd en bleef hem nog even gezelschap houden totdat hij zelf zijn kooi opzocht om te slapen. Dat gaf een grote verbetering in zijn gedrag."

Vrij buiten vliegen

Bij sommige soorten komt verenplukken vaker voor. Uit onderzoek blijkt dat zo'n 40% van de grijze roodstaart papegaaien en kakatoes veren plukt. "Je moet je realiseren dat papegaaien ontzettend slim zijn en behoefte hebben aan beweging en uitdaging. Er zijn mensen die ze een heel goed leven kunnen geven. Die hebben hele kamers voor ze ingericht en nemen de vogels regelmatig mee naar buiten voor een wandeling. Sommige mensen leren hun vogels zelfs om vrij buiten te vliegen en weer naar je terug te komen. Vooral onder eigenaren van grote ara's is deze 'free flight' populair. Het gaat erom dat je de vogels en hun behoeften respecteert en nadenkt over hoe je ze een leven biedt dat bij ze past. Keuzemogelijkheid en een gevoel van controle helpen daarbij enorm. Die zaken zijn voor dieren net zo belangrijk om zich gelukkig te kunnen voelen, als voor mensen." ■

TEKST: NICOLE VAN HOORN | BEELD: I-STOCK EN BAS NIEMANS

“Sommige mensen die hier met hun dier komen, zitten er helemaal doorheen”

De Gedragkliniek voor Dieren biedt hulp bij ernstige gedragsproblemen

Het lijkt zo leuk: een puppy kopen, een nieuwe trouwe vriend in je leven. En meestal is dat ook zo. Maar soms valt de realiteit tegen. Jouw lieve pup groeit op en ondanks al je inzet wordt hij steeds minder lief. Hij begint te bijten, is agressief naar andere honden, naar mensen en misschien ook naar jou. Je hebt al van alles geprobeerd en je weet niet meer wat je moet doen. Dat is het moment dat de Gedragkliniek van het Universitair Dierenziekenhuis in beeld komt.

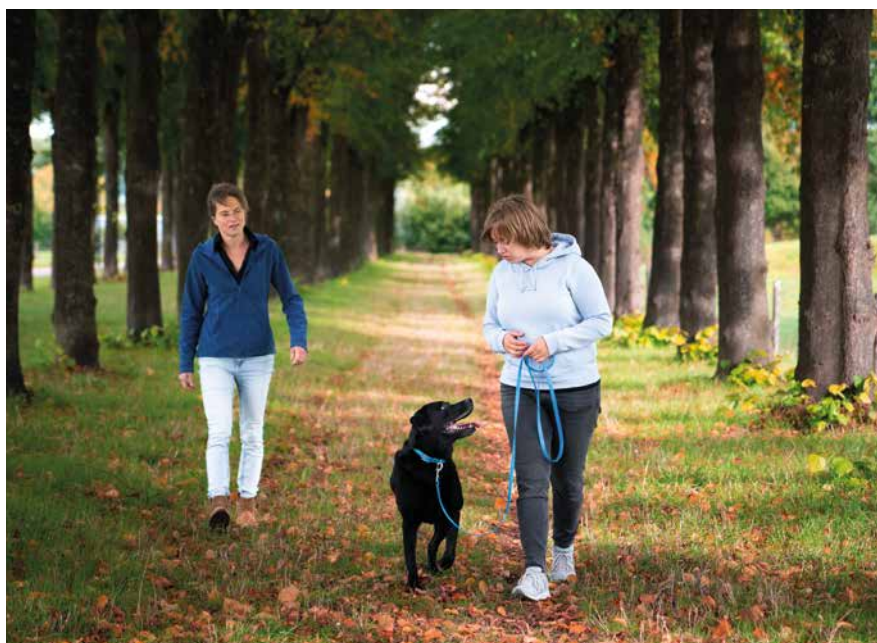
Dr. Claudia Vinke, gedragsbioloog bij de Gedragkliniek vertelt: “De dieren die wij hier zien hebben niet de gewone opvoed- of trainingsproblemen, maar ernstige gedragsproblemen. Hevige agressie, hyperactief gedrag, enorme angsten. Sommige honden hebben zo’n straatvrees dat ze de kliniek moeten worden ingedragen. Het zijn problemen die de eigenaren tot wanhoop kunnen drijven. Mensen passen hun leven soms volledig aan.”

Van alles geprobeerd

Als mensen dan eindelijk met hun huisdier bij de Gedragkliniek zijn, luisteren Vinke en haar collega’s eerst naar hun verhaal. Vinke: “Sommige mensen, zitten er helemaal doorheen. Ze hebben al van alles geprobeerd. Het kan veel emoties oproepen. Mensen zijn teleurgesteld, hun verwachtingen zijn niet uitgekomen. Of ze voelen zich afgewezen door hun dier. Dat kan verdrietig zijn.”

Voor het bezoek aan de Gedragkliniek vullen mensen een vragenlijst in, ook kunnen ze filmpjes opsturen. Vinke: “Zo kunnen we ons goed voorbereiden. Vervolgens gaan we met de eigenaar in gesprek en observeren we het dier. We kijken en analyseren: wat is het gedrag, heeft het dier medische problemen wat het gedragsprobleem kan veroorzaken, wat is zijn achtergrond, hoe is de interactie met de eigenaar,

“Binnen één of twee generaties kun je angst infokken”

wat is de thuissituatie? Zo nemen we een volledige gedragsanamnese af en zoeken we vervolgens samen met de eigenaar naar oplossingen.”

Fokselectie en Puppy mills

Bij een complex gedragsprobleem spelen vaak meerdere oorzaken. Een dier heeft altijd een erfelijke aanleg, een soort blauwdruk. Vinke: “Als je bijvoorbeeld fokt met een angstige reu en teef, kun je binnen één of twee generaties angst hebben ingefokt. We zien dat vooral misgaan bij commerciële fokkers zoals de ‘puppy mills’ in de Oostbloklanden.”

Verder is de eerste levensfase van de pup heel belangrijk. Een pup moet opgroeien met een moeder die voor hem zorgt. De nestwarmte, het likken en voeden stelt zijn stresssysteem goed in. Dat is een belangrijke opmaat voor hoe hij in de toekomst met allerlei prikkels kan omgaan.

Als de pup 3,5 week oud is begint zijn eerste socialisatiefase, die tot en met 12 weken duurt. Dit is de meest gevoelige leerfase in zijn leven vertelt Vinke. “In deze korte periode moet de pup kennis kunnen maken met dieren, mensen en situaties waar hij in zijn latere leven mee moet omgaan. Als dat bij de fokker al niet goed verloopt, dan krijgt de eigenaar later een groot probleem. Dat is in sommige gevallen niet meer te compenseren.”

Kwetsbare honden

Met name de commerciële handelshonden uit het buitenland worden vaak te vroeg bij de moeder

weggehaald zodat de moeder zo snel mogelijk weer een nieuw nest kan krijgen. Vinke: “Soms zitten de pups dan nog in een groepje, maar als het tegenzit worden ze in hun eentje in een verblijf gehouden en worden ze nauwelijks gesocialiseerd. En dan heb je nog een andere kwetsbare groep, waar ongeveer 40% van ons patiëntenbestand uit bestaat: dat zijn de zwerfhonden uit het buitenland. Die dieren zijn wel gesocialiseerd, maar voor een leven op straat. Dat is heel anders dan in huis bij iemand in Nederland. We stellen hier hoge sociale eisen aan een hond.”

Waken, verdedigen, jagen en drijven

Ook het ras van de hond speelt een rol in zijn gedrag. Vinke: “Hondenrassen die oorspronkelijk taken hadden voor waken en verdedigen, vertonen van nature sterk territoriaal gedrag. Wil je deze honden als huisdier houden, dan moet je ze heel goed socialiseren en opvoeden. Tijdens de corona lockdown was het natuurlijk moeilijker om je puppy te socialiseren, daardoor zien we nu meer problemen. Dan wordt de visite regelrecht de deur uit gekegeld door de hond.”

Gedrag zoals jagen of hoeden is ook genetisch bepaald. Vinke: “Je moet niet verbaasd zijn als een jachthond het konijn van de burens pakt. En een herdershond gaat net zo graag achter joggers aan als achter schapen. Of hij probeert de kinderen te hoeden. Sommige van deze honden zien er knuffelbaar uit, bijvoorbeeld Border

OVER DE GEDRAGSKLINIEK

De Gedragkliniek voor Dieren is onderdeel van het Universitair Dierenziekenhuis in Utrecht. Bij deze kliniek werken gedragsbiologen, diergedragstherapeuten, dierenartsen en een psycholoog samen om dieren met ernstige gedragsproblemen en hun eigenaren te helpen. Diereigenaren hebben een doorverwijzing nodig van hun dierenarts om bij de Gedragkliniek terecht te kunnen.

Ongeveer 90 procent van het patiëntenbestand van de Gedragkliniek bestaat uit honden. Zo’n 10 procent zijn katten. Andere huisdieren kunnen ook behandeld worden, maar die worden bijna nooit aangemeld.

Daarnaast heeft het dierenziekenhuis een afdeling Vogels en bijzondere dieren, waar ook huisvogels met gedragsproblemen worden behandeld, denk aan papegaaien en kaketoets. Voor deze dieren is geen doorverwijzing nodig.

Collies. Maar bij dit ras zijn ook foklijnen van werkhonden, die alleen maar willen werken. Als je zo'n dier alleen als gezinshond wil houden krijgen ze allerlei stoornissen. Zoals hyperactief gedrag, bijvoorbeeld continue rondjes rennen, schaduwjagen of obsessief een balletje volgen en de hele dag hiermee bezig zijn. Met deze honden is in aanleg niets mis, maar ze passen niet in de omgeving waarin ze moeten wonen, er is een miscontext."

Aanpak in de gedragskliniek

Na de gedragsanamnese en gedragsdiagnose kijken de behandelaars naar de mogelijkheden van de eigenaar en de leefomgeving van de hond. Vervolgens maken ze een behandelplan op maat, dat realistisch en uitvoerbaar is voor de eigenaar. Hierin staat een aanpak stap voor stap beschreven. Het is de bedoeling dat de eigenaar deze stappen zelf thuis uitvoert, eventueel met hulp van een lokale gedragstherapeut en in overleg met de eigen dierenarts. Zijn er lichamelijke problemen, dan worden deze eerst behandeld. Hiervoor wordt de hond doorverwezen naar dierenarts-specialisten in het dierenziekenhuis. Bij agressie is veiligheid een eerste vereiste vertelt Vinke. "Is de hond zo agressief dat de eigenaar bang wordt van zijn eigen hond, dan beginnen we vaak met een muilkorf. Dat gaat niet zomaar, want een muilkorf moet je aanleren. Daar helpen we de eigenaar mee op weg. Ook bekijken we of er ondersteunende medicatie nodig is.

"Je leert de hond geleidelijk omgaan met steeds uitdagender situaties"

Verder staan in het behandelplan de trainingsadviezen. Eerst moeten de basiscommando's in orde zijn, zoals zitten, liggen en naar je toekomen. Deze worden een routine, waar je altijd op terug kunt vallen. Zo kun je de aandacht van je hond vragen en zorgen dat hij bij je blijft. De eigenaar oefent deze basiscommando's meerdere keren per dag in korte momenten van enkele minuten. Vervolgens ga je 'optrainen', waarbij je de hond geleidelijk leert omgaan met steeds uitdagender situaties. Je begint iedere training makkelijk, waardoor je het goede gedrag bij de hond uitlokt. Dan kun je hem hiervoor belonen."

Nazorg per e-mail

Als de eigenaar zelf met de hond aan de slag gaat, kan die nog steeds terecht bij de Gedragskliniek voor advies. Vaak gebeurt dat per e-mail. Vinke: "Er zijn eigenaren die jarenlang contact met ons houden. Ook als het goed gaat en ze weer kunnen genieten van hun hond. Ik vind dat leuk, ik houd van de dieren, maar ook van mensen." Het komt helaas ook wel eens voor dat het gedrag van een hond zo complex of gevaarlijk is, of dat de hond zo lijdt, dat het onverantwoord is om door te gaan. Vinke: "Als we denken dat de hond in een andere omgeving wel goed kan functioneren, dan adviseren we herplaatsing. In het uiterste geval

komt het helaas wel eens voor dat we euthanasie adviseren. Soms is dat voor het welzijn van het dier de beste oplossing. Als de eigenaar hiermee akkoord is, verwijzen we meestal terug naar de eigen dierenarts, zodat de hond - bij voorkeur thuis - in een rustige omgeving kan inslapen."

Zelfreflectie en binnenkijken

Hoe kun je voorkomen dat je gedragsproblemen bij je hond krijgt? Vinke: "Het begint bij het maken van weloverwogen keuzes. Kies een goede fokker, ook als dat betekent dat je wat langer op de pup moet wachten. Je kan aan de fokker vragen of je mag komen kijken hoe de pups opgroeien. Als dat niet mag, dan moeten er alarmbellen gaan rinkelen. Kijk ook hoeveel nestjes de fokker heeft en vraag naar het socialisatieplan. Verder is het natuurlijk belangrijk dat je een rastype kiest dat bij je past en niet alleen op het uiterlijk af te gaan. Verdiep je in de eigenschappen van een ras. Wees hierbij realistisch over je eigen mogelijkheden. Zelf vind ik Mechelse herders prachtige dieren, maar ik heb een drukke baan en ben niet meer zo piepjong en sterk. Dan word ik straks door dat dier over de grond meegesleept. Dit ras is dus geen juiste keus meer voor mij. Gedragsproblemen kun je niet altijd voorkomen, soms kun je ook gewoon pech hebben. Een goede voorbereiding en zelfreflectie helpen je wel om een fijn huisdier te kiezen, waar je een dierenleven lang van kunt genieten." ■

TEKST: NICOLE VAN HOORN | BEELD: I-STOCK, BAS NIEMANS

JAAP KWAM MET ZIJN HOND LENA BIJ DE GEDRAGSKLINIEK TOEN HET ECHT NIET MEER GING

"We kregen Lena in november 2020, toen was ze acht weken. Een prachtig hondje, een kruising tussen een Australian Shepherd en een Berner Sennen. Maar na tien dagen zat ik al met haar bij de dierenarts".

"Lena had als pup continu diarree en was heel moeilijk in de omgang, ze gebruikte graag haar tandjes. Dat ging verder dan puppybijten. Ze zette haar tanden in onze enkels en hield zich vast. Bij de Gedragskliniek legden ze later uit dat dit 'klemmen' wordt genoemd. Het is voor haar een manier om stress te ontladen en om hulp te vragen.

Onbekende mensen aanklappen

In eerste instantie lag onze focus vooral op de medische problemen. Ze bleek een parasiet mee te hebben gekregen vanuit de fokker: giardia. Ze werd behandeld, maar de diarree ging niet over. Later bleek dat ze ook een voedselallergie had. Het gedrag van Lena werd ondertussen steeds moeilijker. We konden bijna niet met haar over straat. Buiten reageerde ze niet meer op ons. Ze klampte ook onbekende mensen aan. Vaak moesten we na twee minuten alweer naar binnen, omdat ze overprikkeld was. Thuis sliep ze dan urenlang in

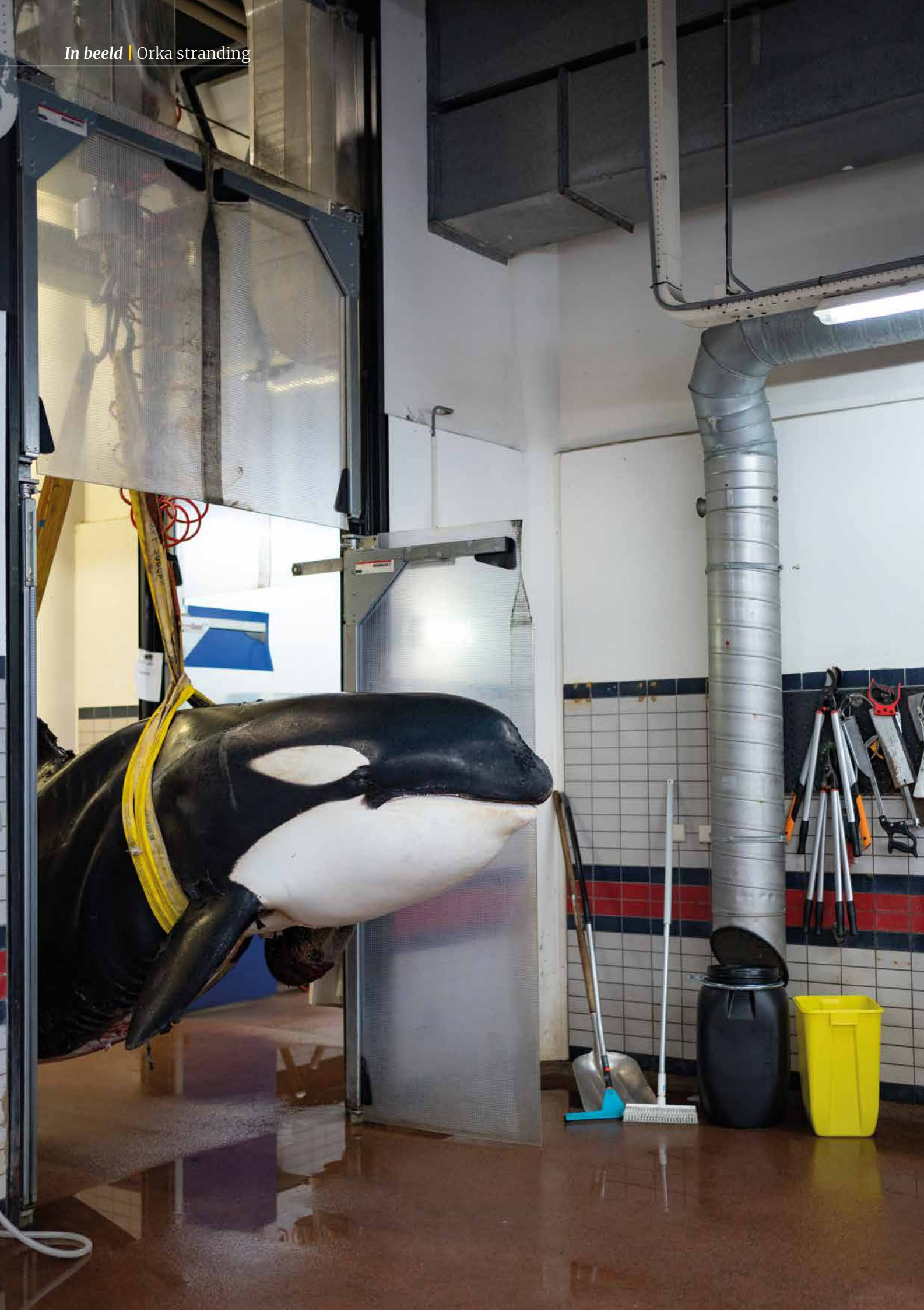
haar bench. We wisten hoe belangrijk de socialisatiefase is en hebben alles volgens het boekje gedaan. Maar het was niet eenvoudig, Lena heeft haar hele puppytijd buikpijnen gehad. Haar gedrag escaleerde steeds verder, toen verwees de dierenarts ons door naar de Gedragskliniek van de Universiteit Utrecht.

Duidelijk stappenplan

Eerlijk gezegd vond ik dat spannend. We liepen al een jaar met een lastige hond rond. We werden er op straat op aangekeken, zelfs uitgescholden. Mensen oordelen snel. Met knikkende knieën heb ik gebeld, maar bij de Gedragskliniek waren ze direct ontzettend vriendelijk. Claudia Vinke observeerde Lena samen met drie studenten. Ook dat ging op een prettige en vriendelijke manier. Lena werd van top tot teen onderzocht, ook lichamelijk door dierenarts-specialisten. Daarna kregen we een duidelijk stappenplan, waar we met hulp van onze eigen dierenarts en gedragstrainer mee aan de slag konden. Omdat het gedrag van Lena steeds problematischer werd kreeg ze ondersteunende medicatie.

Bergwandeling in Italië

Het was een lang proces, maar we zijn doorgegaan. Onze dierenarts en de gedragskliniek werkten goed samen. We hielden al die tijd contact en voelden ons echt gesteund. Het gaat nu heel goed met Lena. Deze zomer hebben we zelfs een prachtige lange bergwandeling met haar kunnen maken in Italië. Ze vond het heerlijk! En dat voor een hond die eerder maar twee minuten kon lopen, groter kon het contrast niet zijn." ■

Onderzoekers duwen de ruim 2000 kilo wegende orka in de juiste richting, zodat het dier op de sectietafel kan worden onderzocht.

Gestrande orka op de onderzoekstafel

De orka die op 15 oktober bij Cadzand strandde en overleed belandde voor onderzoek op de sectietafel bij de faculteit Diergeneeskunde. Uit de eerste resultaten van het onderzoek, dat de Universiteit Utrecht samen met Wageningen Marine Research deed, bleek dat de orka een ernstige tandvleesontsteking had. Daarnaast had het dier meerdere ontstekingen in inwendige organen en al langere tijd niet gegeten. Volgens bioloog Lonneke IJsseldijk van de Universiteit Utrecht was de orka vermagerd: 'Alle tanden van de orka zaten los en waren aan het rotten. Het dier moet, zeker met eten, echt pijn hebben geleden.'

Bekende orka in Spaanse wateren

Proyecto O.R.CA - Cádiz, een Spaanse dierenwelzijnsorganisatie die zich inzet voor het behoud van beschermde orka's, herkende de orka aan de hand van beeldmateriaal. De orka was niet eerder zo ver in het noorden waargenomen tot ze afgelopen oktober voor de Nederlandse kust lag. Mogelijk is het dier door ziekte afgedwaald van haar normale omgeving.

Om achter de oorzaken van de ontstekingen in de verschillende inwendige organen te komen is aanvullend onderzoek nodig. Daarvoor verzamelden de onderzoekers stukjes organen en werden bloedmonsters afgenomen. Deze samples worden vervolgens onder de microscoop en in verschillende laboratoria onderzocht.

De sectie van de orka werd onder grote (inter)nationale belangstelling gevolgd. Meer weten over het strandingsonderzoek? Kijk op: www.uu.nl/strandingsonderzoek

Uit het onderzoek bleek ook dat de orka spierschade had, vertelt Ijsseldijk. 'Een zeezoogdier is volledig aangepast aan een leven onder water. De zwaartekracht die bij strandings op een dier drukt is heel zwaar. Dat heeft allerlei gevolgen voor de bloedsomloop, ademhaling en dus de algehele overlevingskansen. Het levend stranden is de orka daarom uiteindelijk fataal geworden.'

TEKST: QUEENIE SCHOLTES | BEELD: BAS NIEMANS

De ‘mannen’ van Safaripark Beekse Bergen

Het managementprogramma voor giraffen loopt goed. Zelfs zó goed dat de populatie giraffen in Europese dierentuinen de afgelopen twintig jaar is verdubbeld. Veel dierentuinen hebben nu een mannetjesoverschot en dat is een uitdaging, want giraffen leven in een groep van vrouwen met in principe maar één mannetje. In Safaripark Beekse Bergen zijn daarom voor het eerst twee grote groepen samengesteld die enkel uit mannetjes bestaan. De faculteit Diergeneeskunde doet nauwgezet onderzoek naar het gedrag van giraffen in deze setting.

Statig wandelt een giraffe onze kant op, terwijl een stuk verderop twee jonge giraffen elkaar speels tikjes geven met hun nek. Naast mij piept een tablet en Fleur de Smit, masterstudent Diergeneeskunde, begint verschillende gegevens in te voeren. “Net als Rozemijn van Zwol observeer ik een kwartier lang één giraffe,” vertelt ze: “bij elke piep geef ik aan wat hij aan het doen is en welk gedrag hij vertoont.” Na dat kwartier volgen ze andere giraffen uit de groep. “Soms lopen ze uit het zicht, en omdat wij moeten omlopen is het soms rennen om ze in de gaten te blijven houden”, lacht Fleur.

Voorkeuren

Vivian Goerlich, gedragsbioloog bij de faculteit Diergeneeskunde, begeleidt de masterstudenten die dagelijks de giraffen observeren. “Een onderzoek naar gedrag van mannetjes op deze schaal is nog nergens in Europa gedaan”, vertelt Goerlich enthousiast. “We zijn pas sinds april begonnen met gedragsobservatie, maar we hebben nu al mooie waarnemingen gedaan. Zo is bijvoorbeeld bekend dat vrouwtjes onderling een voorkeur voor elkaar kunnen hebben. Nieuw is dat we dit nu ook zien bij mannetjes.” De berg aan data rond gedragspatronen levert volgens Goerlich een schat aan informatie op. “Dit is de basis die nodig is om de giraffen te begrijpen. Giraffen worden soms overgeplaatst naar een andere dierentuin. Maar als we nu weten dat twee mannetjes het goed met elkaar kunnen vinden, moeten we die dan wel uit elkaar halen?” Stijn Berger, bioloog bij Beekse Bergen, vindt van niet. “Als een giraffe na overplaatsing binnen een jaar doodgaat, dan weet je dat het niet goed zit. Maar over het algemeen lijken giraffen zich goed aan te passen aan de nieuwe situatie. Hebben giraffen die altijd bij elkaar waren er last van als ze van elkaar worden gescheiden? We weten het gewoon niet.” Berger is

blij dat Beekse Bergen dit onderzoek is gestart. “We weten zo weinig van giraffen: hoe is de groepsstructuur, hoe communiceren ze? In het wild kom je een giraffe vaak alleen tegen en daardoor werden ze vooral gezien als eenlingen. Maar ook al staan ze honderd meter van elkaar, die giraffen maken wel onderdeel uit van een groep.”

Blijven observeren

De mannetjes in deze groepen zijn tussen de drie en acht jaar oud. ‘Oftewel pubers’, vertelt Goerlich. “Wat we nu zien, is dat een aparte groep voor jonge mannetjes lijkt te werken, ook al gaat het stoeien er soms hard aan toe. Wat we echter nog niet kunnen inschatten is hoe het zal gaan als ze een of twee jaar ouder zijn. “Zien we dan veranderingen in gedrag en de groepsstructuur? Worden ze onrustig of agressiever? Zo ja, kunnen ze dan nog steeds bij elkaar in een groep leven? En wat wordt voor dierentuinen dan de volgende stap? Daarom is dit onderzoek zo belangrijk. We moeten hun gedrag blijven observeren, want daarmee kunnen we dierentuinen goed adviseren over hoe ze hun gedrag kunnen begrijpen en wat giraffen nodig hebben. Op die manier kunnen we hun welzijn bewaken.”

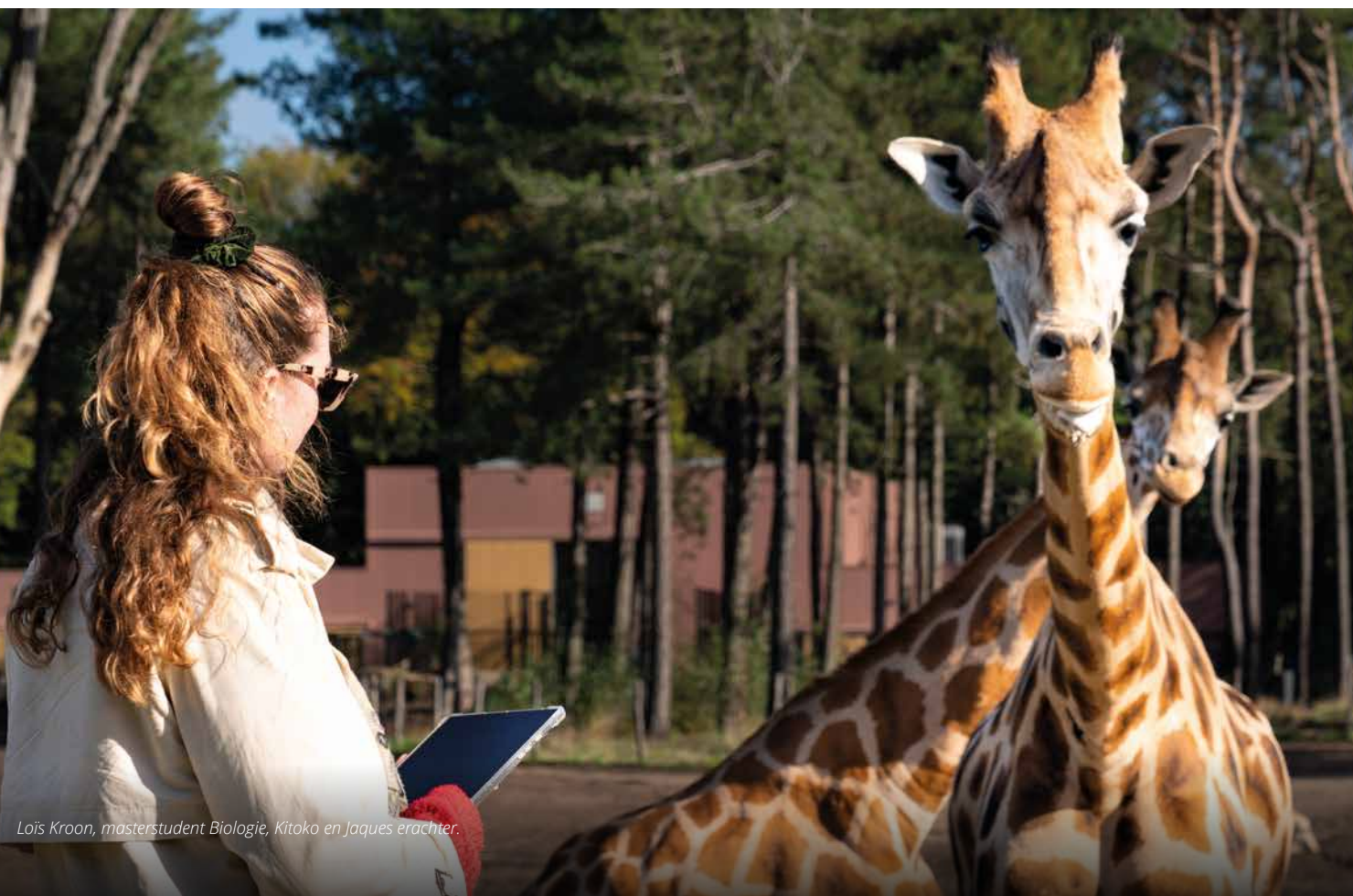
Wereld achter die ogen

Loïs Kroon, masterstudent Biologie, liep als eerste stage bij de giraffen en onderzocht of er sprake was van sociale voorkeuren. “Het was echt een magisch project om aan deel te

“Als je echt naar ze kijkt dan zie je verschillen en niet alleen in uiterlijk”

nemen. In het begin lijken ze allemaal op elkaar, maar als je echt naar ze kijkt dan zie je verschillen en niet alleen in het uiterlijk. Zo is Rob heel avontuurlijk en komt daardoor geregeld in de problemen, terwijl Shaadoni altijd rustig is en zich meer afzijdig houdt. Ik ben dan benieuwd hoe dat komt.” Toch had Kroon het meest met Freddie die een tijd terug overleed. “Freddie kwam vaak even een kijkje bij mij nemen als ik stond te observeren. In het begin stelde hij zich wat dominant op, maar ik heb het idee dat naarmate de tijd vorderde hij rustiger werd. Op momenten dat hij lang bij mij in de buurt stond, keek ik naar hem en dacht alleen maar: er gaat een hele wereld schuil achter die ogen.” Volgens Goerlich kijken we bij dieren veel te veel naar groepen in plaats van naar het individu. “Het gaat om de emotionele toestand van elke afzonderlijke giraffe. Dat is wat we nu meten in het onderzoek van Safaripark Beekse Bergen en de faculteit Diergeneeskunde.” Glimlachend kijkt Goerlich naar de giraffen. “Ik ben ervan overtuigd dat we hiermee het welzijn van de giraffen in dierentuinen gaan verbeteren.” ■

TEKST: QUEENIE SCHOLTES | BEELD: BAS NIEMANS

Loïs Kroon, masterstudent Biologie, Kitoko en Jaques erachter.

“Huisdieren communiceren beter dan je denkt”

Huisdieren gebruiken veel signalen om te communiceren, maar je moet wel hun taal leren spreken, vertelt gedragsdeskundig dierenarts Marjan van Hagen. Ze doceert, adviseert en werkt in de Gedragskliniek.

Je kunt veel te weten komen over een huisdier door goed naar het gedrag te kijken, zegt Van Hagen. “Een dier geeft signalen, zoals gezichtsuitdrukkingen, lichaamstaal en geluiden om met je te communiceren.”

Kwispelende staart

“Uit lichaamstaal kun je veel opmaken. Een hond die het puntje van z’n tong in en uit zijn bek steekt, vindt de situatie spannend. Een hond die met z’n staart kwispelt, doet dat vaak uit opwindning, al wil dit niet altijd zeggen dat dit voortkomt uit blijdschap. Het is daarom belangrijk om signalen correct te interpreteren.”

“Sommige eigenaren herkennen wel acht blafjes van hun hond”

Begroeting of bedreiging

Naast lichaamstaal gebruiken dieren ook geluiden om te communiceren. “De toon en het ritme van blafgeluiden varieert. Sommige eigenaren herkennen wel acht blafjes van hun hond. Honden blaffen hoog voor een begroeting en kort en scherp wanneer ze opgewonden zijn. Bij een indringer blaffen ze diep en soms met een grom.”

Een repertoire aan kattengeluiden

Ook katten geven met lichaamstaal en geluiden aan wat ze willen. “Katten hebben wel 21 verschillende geluiden in hun repertoire. In hun gezichtsuitdrukking en lichaamstaal zijn ze juist heel subtiel in het afgeven van signalen. Daardoor kun je die makkelijk missen. Bij katten moet je daarom extra alert zijn op gedragsveranderingen.”

Diepgewortelde behoeften

“Gedrag is complex en wordt beïnvloed door verschillende factoren, waaronder erfelijke aanleg. Tussen rassen zijn er verschillen in temperament en vaardigheden. Dit heeft te maken met het doel waarvoor wij honden gefokt hebben, zoals hoeden, jagen en waken. Onze honden hebben nog steeds een diepgewortelde behoefte om dit gedrag te uiten en in spannende situaties vallen ze hier vaak op terug. Daarnaast heeft elk dier een eigen persoonlijkheid. De één snelt op nieuwigheden af, een ander kijkt liever de kat uit boom. Het is belangrijk dat honden zelf keuzes kunnen maken. Bijvoorbeeld als er een hond nadert, dat jouw hond de kans heeft om te snuffelen, te spelen, er met een boog om heen te lopen of zich terug te trekken.”

“Ook bij het ontwikkelen van gedragsproblemen blijkt erfelijkheid mee te spelen. Bij honden met een hoge werkdrift kan bijvoorbeeld onrustig gedrag ontstaan als hun dagelijkse beweging zich beperkt tot korte uitlaatsessies. Hetzelfde geldt voor katten met de behoefte om hun omgeving af te zoeken en te jagen. Als ze die niet kunnen vervullen, springen ze soms op hun eigenaar af, die dit als agressie ervaart.”

Dankbaar werk

In de Gedragskliniek is elke hulpvraag uniek. “Bij een gedragsprobleem brengen we alle factoren in kaart om tot een gedragsdiagnose te komen. Bijvoorbeeld erfelijke factoren, ervaringen in de vroege levensfase, opvoeding en leefomgeving. Ieder individu is weer interessant. We kunnen vaak iets betekenen voor de dieren en hun eigenaren. Ook al kunnen we het ongewenste gedrag niet altijd oplossen, we kunnen eigenaren wel uitleggen waarom hun dier dit gedrag vertoont en hoe ze hier zo goed mogelijk mee om kunnen gaan. Samen kijken we naar aanpassingen in de leefomgeving, verzorging en training. Het is een bijzonder vakgebied en dankbaar werk.” ■

TEKST: ROWAN LOOPSTRA EN ROSAN REUSKEN | BEELD: UNSPLASH

“Inclusiviteit is ook nieuwsgierig zijn naar een ander”

In gesprek over diversiteit en inclusie bij Diergeneeskunde

Het langste regenboogfietspad van de wereld ligt er vrolijk bij in de nazomerzon in het Utrecht Science Park. Een mooi symbool waarmee Hogeschool Utrecht (HU), Universiteit Utrecht (UU) en het UMC Utrecht (UMCU) willen laten zien dat iedereen welkom is om te zijn wie die is. Maar ervaren studenten en docenten dat ze zichzelf kunnen zijn? Wat betekent inclusief onderwijs volgens hen? En hoe geven ze daar vorm aan? In gesprek met een student en docent Diergeneeskunde (UU) en een expert op het gebied van diversiteit en inclusie (UMCU & UU). Er blijkt nog best wat werk aan de winkel. Maar er zijn ook waardevolle initiatieven. Het is geruststellend dat we veel zelf kunnen.

“Aandacht voor een ander en elkaar steunen, kan al een groot verschil maken. Inclusiviteit staat of valt met de mindset die je hebt”, zegt Cornélie Westermann, docent Diergeneeskunde op de UU. Om het gesprek over diversiteit en inclusie te openen spraken we Westermann samen met Florentine Timmenga, student Diergeneeskunde en onderzoeker naar het ‘thuisgevoel van studenten’, Anne-Roos Verbree. Over de definitie van inclusief onderwijs zouden veel mensen lang kunnen discussiëren. Maar als het aan Westermann ligt, hoeft dat niet moeilijk te zijn. “Inclusief onderwijs betekent voor mij dat iedereen zich thuis voelt en dat er ruimte is om anders te zijn.” Als docent bij de masteropleiding Diergeneeskunde beseft ze maar al te goed hoe groot haar rol hierin is. “Het is niet voor elke docent vanzelfsprekend, maar docenten hebben veel invloed op de

studiebeleving van studenten. Om te zorgen dat studenten zich thuis voelen, is het essentieel om iedereen te betrekken in de lessen, het lesmateriaal inclusief te maken en nieuwsgierig te zijn naar een ander.”

Veiliger leerklimaat

Timmenga ziet dat er vanuit de UU steeds meer aandacht is voor thema's op het gebied van diversiteit en inclusie. Zo deed de UU dit jaar voor het eerst, samen met de HU, mee aan de Utrecht Canal Pride. Een mooi symbool volgens Timmenga, maar aandacht voor diversiteit en inclusie is meer dan dat. Ze deed onderzoek naar de ‘support programs’ in het kader van mentale gezondheid en gelijkheid, diversiteit en inclusie (EDI) binnen de veterinaire professie wereldwijd. Uit het onderzoek blijkt dat bewustwordingscampagnes veel worden toegepast om een groter publiek te bereiken, maar niet per

se het meest doeltreffend zijn in het bevorderen van diversiteit en inclusie binnen een dierenkliniek. Het aanstellen van een ombudspersoon of het hebben van een hulplijn bijvoorbeeld wordt vaker als effectief gezien om de mentale gezondheid en EDI te verbeteren bij dierenklinieken.

Bij de studie diergeneeskunde kunnen mensen soms bevooroordeeld zijn, merkt Timmenga op, net zoals haar medestudenten. En dat kan wel eens tot onbedoelde misvattingen leiden. “Zelf merk ik daar persoonlijk niet zoveel van in het kader van wie ik als persoon ben. Maar onbewust kunnen mensen snel aannames doen wat bij sommigen harder binnen komt dan gedacht, bijvoorbeeld op het gebied van seksuele geaardheid of het ervaren van mentale problemen. Een vrouw heeft niet per se een mannelijke partner.” Daarnaast ervaart Timmenga dat er soms weinig ruimte is voor andere meningen en inzichten. “Ik denk dat meer openheid tot interessante dialogen leidt, waarbij er ook best meer oog mag zijn voor de mens achter de professional. Dat bevordert het werkplezier naar mijn idee en leidt tot een veiliger leerklimaat.”

Bijdragen aan open sfeer

Je ‘thuis voelen’ heeft te maken met de individuele perceptie van een inclusieve leeromgeving volgens Verbree. Als onderdeel van het UU project ‘Developing an Inclusive Curriculum and Learning Environment’ deed zij samen met collega's een kwalitatief onderzoek naar de studentbeleving van

inclusie en diversiteit in het onderwijs onder studenten van de faculteiten Geneeskunde, Rechten en Sociale Wetenschappen. Dit onderzoek laat onder andere zien dat studenten zich niet altijd thuis voelen en soms stereotyperingen ervaren. Dat kan bijvoorbeeld gaan om een student die uit een niet-Westers land komt en een compliment ontvangt voor het goed spreken van Nederlands. “Studenten geven vaak aan dat ze het moeilijk vinden om lastige onderwerpen aan te kaarten. Door de machtsverhouding tussen docent en student is dat lastig. Het helpt als docenten een open houding aannemen en zich realiseren dat ze kunnen bijdragen aan een open sfeer

en daardoor aan het thuisgevoel”, zegt Verbree.

Academisch systeem

Hoe creëer je een open sfeer? In de praktijk is dat niet altijd even makkelijk. Zo draagt het universitaire systeem daar niet altijd aan bij. Westermann vertelt over het onderscheid tussen het Ondersteunend- en Beheer personeel en het Wetenschappelijk Personeel en hoe dit doorschemert in het gedrag naar elkaar toe. “Je merkt in sommige gesprekken dat de ene groep zich zo anders voelt dan de andere groep dat ze zich niet kunnen identificeren met iemand uit de andere groep. Dat iemand minder verdient, wil niet zeggen dat je diegene als minder kunt

behandelen.” Verbree merkt op dat het lastig is om je van het universitaire systeem los te koppelen: “Dat systeem is er nu eenmaal, dus is het moeilijk om niet in die groepen te denken.” Als het aan Westermann ligt, halen we het hele systeem om en komt er één groep personeel. “We moeten ons er bewust van zijn dat we het samen doen en dat we allemaal in hetzelfde bootje zitten.”

Samenkomen van diverse perspectieven

Westermann pleit dan ook voor meer begrip tonen voor elkaar. Het denken in groepjes veroorzaakt – vaak onbewust – vooroordelen en staat goed onderwijs in de weg. “Ook als docent kan ik veel leren van mijn studenten. Ik ben nooit uitgeleerd.” Timmenga sluit zich daarbij aan. “Je ziet binnen onze studie dat er een aantal studenten is die naast de studie ambities nastreven of genoodzaakt zijn een bijbaan te onderhouden om de studie te bekostigen. Soms komen daar negatieve reacties op en wordt het gezien als het niet loyaal zijn aan je studie. Hoe mooi zou het zijn als we

“Het helpt als docenten een open houding aannemen en zich realiseren dat ze kunnen bijdragen aan een open sfeer en daardoor aan het thuisgevoel”

Anne-Roos Verbree, beleidsmedewerker onderwijs bij de Faculteit Sociale Wetenschappen en PhD-kandidaat bij de Faculteit Geneeskunde waar zij onderzoek doet naar ‘sense of belonging’ (thuisgevoel van studenten) in het hoger onderwijs.

Cornélie Westermann; dierenarts, Nederlands en Europees Specialist Inwendige Ziekten van het Paard en onderwijsdirecteur van de Master Diergeneeskunde.

deze mensen zouden steunen, en met hen in gesprek zouden gaan om te zien hoe hun extra-curriculaire ervaringen verdieping kunnen geven aan het bestaande lesprogramma?”

Uit het onderzoek waar Verbree aan werkte, komt ook naar voren dat studenten het belangrijk vinden om te functioneren in en bij te dragen aan een diverse samenleving waarin mensen verschillende perspectieven hebben. Het samenkomen van diverse perspectieven kan juist leiden tot nieuwe inzichten. “Uitdagen tot nieuwe inzichten is een belangrijk onderdeel van onderwijs. Bovendien is het kennismaken met verschillende standpunten een goede voorbereiding

op de diverse samenleving waarin we nu leven. Voor studenten is het ook van belang om na de studie goed te kunnen functioneren in de maatschappij.”

De hele wereld aan zet

Een diversiteit aan verschillende achtergronden en visies is tegelijkertijd soms lastig om mee om te gaan. Verbree vertelt: “Diversiteit en inclusie is breder dan huidskleur, culturele achtergrond en gender. Het gaat om iedereen en het is belangrijk gelijke kansen te creëren. Ook iemand met bijvoorbeeld een fysieke beperking moet volledig kunnen meedoen en de studie succesvol kunnen afronden.” Maar hoe bevorder je die diversiteit

“Om studenten zich thuis te laten voelen, is het essentieel om iedereen te betrekken in de lessen, het lesmateriaal inclusief te maken en nieuwsgierig te zijn naar een ander”

en gelijkheid? Verbree noemt bijvoorbeeld het aanbieden van extra ondersteuning voor eerste generatiestudenten en informatie over de studie toegankelijk maken voor ouders die geen ervaring hebben met hoger en wetenschappelijk onderwijs. Westermann noemt ook het bezoeken van basisscholen om daar te vertellen over diergeneeskunde. Ze voegt daar nog aan toe dat diversiteit en inclusie niet alleen de verantwoordelijkheid is van de universiteit, maar van iedereen. “Kleuterleraren en politici kunnen ook bijdragen. De hele wereld is in feite aan zet.”

Dichter bij huis houden

Een grote opdracht dus, die niet alleen voor docenten en studenten geldt. Timmenga merkt dat die opdracht wel leeft bij de universiteit, maar dat er ook nog steeds veel onwetendheid is. Verbree noemt dat verandering vaak lastig is in een grote organisatie als de universiteit. “Ook bureaucratie zorgt ervoor dat verandering nu eenmaal tijd kost.” Voor Timmenga zijn de

omgangsvormen nóg belangrijker dan veranderingen op papier. “Houd het dichterbij huis”, adviseert ze. “De sfeer die je creëert met z’n allen maakt denk ik echt een verschil.” Westermann vindt het ook een goede zaak dat de universiteit meer aandacht besteedt aan diversiteit en inclusie. “Uiteindelijk moet het wel gaan leven bij iedereen.” Ze zou het fantastisch vinden als de universiteit een statement zou maken door een soort verlov op te nemen in de CAO waarbij er ook gedacht wordt aan mensen die niet cisgender [red.: persoon van wie het biologische geboortegeslacht overeenkomt met de genderidentiteit] of heteroseksueel zijn. Iemand die bijvoorbeeld in transitie gaat, zou

hiervan gebruik kunnen maken, maar ook iemand die net ouder is geworden en een kind heeft geadopteerd. “Dat zijn grote dingen die je kunt doen. Maar ik ben het eens met Timmenga dat het ook belangrijk is om de dingen te doen die bereikbaarder zijn en op kortere termijn gerealiseerd kunnen worden.”

Bij jezelf beginnen

Door toleranter te zijn en oog te hebben voor de persoonlijke touch kunnen we zo veel mogelijk voorkomen dat studenten en docenten het gevoel hebben er niet bij te horen, vindt Verbree. “Het concreet maken van inclusiviteit is vaak moeilijk, maar ook kleine stappen dragen hieraan bij. Zichtbaarheid van diversiteit en

inclusie kan bijvoorbeeld helpen bij het ontstaan van bewustwording.” En het begint bij jezelf als we Westermann mogen geloven. Ze hoopt niet alleen dat we elkaar meer gaan accepteren en meer naar elkaar gaan luisteren. “Ik hoop dat we het leuk gaan vinden als iemand anders is.” ■

TEKST: OGLAYA DOUA | BEELD:
HAROLD VAN DE KAMP EN BAS NIEMANS
(PORTRETTE)

Florentine Timmenga, masterstudent Diergeneeskunde, richting Paard.

“De sfeer die je creëert met z’n allen maakt denk ik echt een verschil.”

Toinny Lukken

Trainer en directeur van de
Dierentrainers Academie
www.dierentrainersacademie.nl

Het ‘verstaan’ van dieren

Diergedrag

Van kinds af aan ben ik geobsedeerd door dieren en hun gedrag. Ik vind het fascinerend om te zien waarom ze bepaalde dingen doen dan wel laten. Uiteraard is gedrag nodig om te overleven maar de diversiteit en complexiteit hierin is wonderlijk. Heel vroeger dacht men dat het gedrag van dieren te vergelijken was met een machine en dat dieren zelf geen invloed konden uitoefenen op hun gedrag. Ze deden waarvoor de geprogrammeerd waren. Ze bezaten geen ziel dus ze voelden ook geen ongemak of pijn. Ook werd aangenomen dat ze geen moraal hadden, dat was voorbehouden aan de mens. Tegenwoordig weten we gelukkig wel beter.

Moraal

Volgens etholoog Frans de Waal (hoogleraar psychologie) zijn het juist die empathische vermogens, zowel bij mensen als bij sommige dieren, die de basis vormen van moraliteit. In het gedrag van sociale dieren zoals apen, olifanten en dolfijnen, zie je de moraal ook terug. Denk aan empathie, voor elkaar opkomen, zorgen voor de zwakkeren, verwachtingen over de eerlijke verdeling van voedsel en het hanteren van regels en straffen.

Conditionering

Dieren leren op verschillende manieren. We kunnen niet op alle vormen invloed uitoefenen. Sommigen ontstaan door toedoen van de omgeving. Diergedrag staat nog steeds in de kinderschoenen, zeker als je beziet dat pas in de jaren ‘50 ontdekt is hoe dieren leren. Hierbij hebben de wetenschappers Ivan Pavlov, Edward L. Thorndike en

Burrhus Skinner een belangrijke rol gespeeld. Pavlov en Thorndike door de ontdekking dat dieren leren door middel van klassieke conditionering. Honden, die bijvoorbeeld elke keer een belletje horen op het moment dat ze eten krijgen, leggen onbedoeld een associatie tussen dat geluid en eten. En Skinner door aan te tonen dat dieren ook leren door operante conditionering. Bijvoorbeeld de hond legt een speeltje in je schoot omdat hij geleerd heeft dat jij daarna met hem gaat spelen. Beide vormen spelen een belangrijke rol bij het begrijpen hoe dieren leren.

Taal leren

Tijdens mijn jarenlange werken met zeezoogdieren zoals dolfijnen en orka's, maar ook met diertuintieren, merkte ik dat het ‘verstaan’ van dieren door hun taal te leren heel belangrijk is in de communicatie met ze. En wat blijkt? Alle sociale dieren leren op dezelfde manier, inclusief mensen. Mijn fascinatie over diergedrag groeit nog steeds en juist door het delen van kennis zorgen we voor een betere verstandhouding met ze en dragen we bij aan een beter dierenwelzijn. ■

TEKST EN BEELD: TOINNY LUKKEN

“In the end we will conserve only what we love; we will love only what we understand; and we will understand only what we are taught.” – Baba Dioum, 1968

Wat kan beweging ons vertellen over het gedrag van (uitgestorven) dieren?

Pasha van Bijlert en Marius Dwars in gesprek over de kip en de dino

Pasha en Marius staan op totaal verschillende punten in hun loopbaan. Het bacheloronderzoek van Pasha van Bijlert richtte zich op de voorkeurssnelheid van *Tyrannosaurus rex* – zijn conclusies werden opgepikt door onder meer NPO1, CNN en Reuters. Nu is hij PhD-kandidaat bij Geowetenschappen. Daar doet hij onderzoek naar beweging, waarbij hij biomechanische 3D-modellen maakt van uiteenlopende dieren, om deze bewegingsmodellen vervolgens toe te passen op *Tyrannosaurus rex*. Marius Dwars maakte als dierenarts de ontwikkeling van de pluimvee-industrie van dichtbij mee. Via de Gezondheidsdienst voor Pluimvee in Doorn vond hij de weg naar de faculteit Diergeneeskunde, waar hij bijna veertig jaar les gaf en daarna met pensioen ging. Hij refereerde regelmatig naar dinosauriërs in zijn lessen over kippen. Wat zegt beweging over gedrag? Wat kunnen levende dieren ons leren over uitgestorven dieren?

Het meeste gedrag van dieren is gebaseerd op beweging. Hoe helpen jouw 3D-bewegingsmodellen van levende dieren om *Tyrannosaurus rex* beter te begrijpen?

Pasha: "In mijn PhD-onderzoek richt ik mij de komende vier jaar op natuurkundige simulatiemodellen van verschillende diersoorten. Denk aan olifanten, paarden (in samenwerking met dierenarts-onderzoeker Filipe Serra Bragança en PhD-kandidaat Ineke Smit), mensen, struisvogels en wat kleinere vogels. Deze simulatiemodellen zijn breed toepasbaar: bijvoorbeeld in de mens-dier diagnostiek, maar ook voor de vertaalslag naar dino's. Het is geen "dinosaurus-project"

"Ik verwees in mijn lessen over kippen graag naar dinosauriërs"

maar meer een "dier-bewegingsproject" waar dinosauriërs in voorkomen."

De mogelijke bewegingen die het lichaam van een T. rex kan uitvoeren verandert naarmate het ouder wordt, en daarmee ook het gedrag en jaagstrategieën. Je kan veel uitleggen aan de hand van skeletten. Dat hoop ik de komende tijd te doen in mijn onderzoek. Maar fossiele skeletten alléén geven zelden keiharde antwoorden rondom gedrag.

De botten van dinosauriërs vertonen soms bijtafdrukken. Er is zelfs een afgebroken tand van een rivaal teruggevonden in de kaak van een T. rex. Wat zegt dit over het jaaggedrag van T. rex?

Pasha: "Het leuke aan bijtsporen is dat we nu weten dat er meerdere dino's zijn gebeten door een T. rex. Opvallend is ook dat veel van die wonden uiteindelijk zijn geheeld: dat vertelt je dat er werd gejaagd op dit dier, dat het dier werd gepakt door een T. rex maar dat heeft overleefd. En ook dat die wonden uiteindelijk zijn geheeld en dat het dier hopelijk nog een lang leven leidde voordat het stierf."

"Uit onderzoek blijkt dat T. rex individuen elkaar onderling ook veel in hun gezicht hebben gebeten. Je kunt dit op meerdere manieren interpreteren: dat kan komen door een confrontatie met een rivaal, het zou ook tijdens de paring gebeurd kunnen zijn, of beiden. We hebben duidelijk bewijs voor de beten in het gezicht en dat zijn indicaties van gedrag, maar de oorzaken van dat gedrag blijven onbekend."

Dinosauriërs spreken voor veel mensen tot de verbeelding, ook voor studenten. Hoe probeerde je dinosauriërs te verwerken in je lessen over kippen?

Marius: "Paleontoloog Jelle Reumer zei ooit: "het toppunt van de schepping is een kolibri". Vogels zijn dino's, kippen zijn dino's. Luchtzakken en skeletpneumatiek (de

aanwezigheid van lucht in botten) zijn ontstaan bij dino's en doorgeëvolueerd in vogels."

"Ik verwees in mijn lessen over kippen graag naar dinosauriërs. Ik wilde studenten daarmee uitdagen om de 'gewone' kip in een ander daglicht te zien. "Beseffen jullie dat we hier met een dino te maken hebben?", zei ik altijd. Daarmee prikkelde ik hen om er op een andere manier naar te kijken.

Het is gevaarlijk om zomaar gedragseigenschappen toe te kennen aan uitgestorven diersoorten. Wat voor gedragseigenschappen zijn er onterecht aan T. rex toegewezen?

Pasha: "Tyrannosaurus rex staat bekend als een grote, charismatische vleeseter: een hypercarnivoor. In de beeldvorming zie je dat overal terugkomen: een triomfantelijk dier dat met z'n bek wijd open staat te brullen of in volle sprint achter een prooi aanzit. In werkelijkheid konden ze zeker géén 50 km/u rennen. Mijn simulaties zeggen dat 30 km/u zo'n beetje de topsnelheid was van Tyrannosaurus rex, en dat is heel snel voor een dier van zo'n 7800 kilo. Je ziet ze niet zo vaak zitten, of gewoon wat water drinken - de meeste roofdieren doen het grootste deel van de dag helemaal niets. Maar dat is voor de beeldvorming natuurlijk minder interessant."

De mens heeft de vlees- en legkip gecreëerd voor maximale productie. Gedragen deze kippen zich anders dan kippen van zeventig jaar geleden?

Marius: "Kuikens van nu krijgen heel snel veel spieren, waarbij de mechanische kracht op het skelet groter wordt. Ze krijgen te maken met krachten waar ze in de natuur nooit mee om hoeven te gaan. Het resultaat is dat het dier buitenproportioneel zwaar wordt, waarbij het zwaartepunt heel ver naar voren is verschoven. Dat heeft onder meer gevolgen voor de balans, als een kip zich bijvoorbeeld probeert om te draaien. Als je de kip van 1965 met de kip van nu vergelijkt, dan is de kip van nu eigenlijk een 'kunstwerk' gecreëerd door de mens."

"Mijn simulaties zeggen dat dertig km per uur zo'n beetje de topsnelheid was van Tyrannosaurus rex, en dat is heel snel voor een dier van 7800 kilo"

"De combinatie van snelle groei in korte tijd heeft de gang bemoeilijkt, dat brengt allerlei problemen met zich mee. Er ligt een rol bij de pluimveehouderij om hierop toe te zien en in te grijpen als het dier er schade van ondervindt. Daarbij moet er voorkomen worden dat de groei niet binnen een te korte periode plaatsvindt."

Heb je tips voor docenten die dinosauriërs willen verwerken in hun diergeneeskundig onderwijs?

Marius: "Docenten zouden dinosauriërs kunnen gebruiken als ingang voor discussie, maar ook om oeroude mechanismen mee te illustreren. Sommige lichaamsfuncties, verhoudingen en skeletstructuren zijn meer dan honderd miljoen jaar oud." "Als je te ver gaat in die vergelijking kom je al snel op het gebied van anatomie terecht, en in hoeverre kippen verschillen van zoogdieren, dan ben je de student al snel weer kwijt. Dan heeft die extra informatie weinig nut meer. Je moet de dino er dus bij halen als smaakmaker: als sambal, om het pittig te maken." ■

TEKST: JELLE BOONTJE | BEELD: BAS NIEMANS

“Mooi als we studenten leren inspelen op maatschappij die continu verandert”

Het was de toekomstdroom van Harold Bok om gezelschapsdierenarts in de praktijk te worden. Hij maakte die ambitie waar en genoot ervan, maar zijn passie voor het onderwijs deed hem terugkeren naar de faculteit. Harold ging aan de slag als docent Anatomie en Fysiologie bij Diergeneeskunde en promoveerde op onderzoek naar competentiegericht onderwijs. Nu is hij vice-decaan Onderwijs en betrokken bij onder meer de vernieuwing van de bachelor- en masteropleiding Diergeneeskunde.

Studenten van de nieuwe bacheloropleiding Zorg, Gezondheid en Samenleving, tijdens de introductiedag op 5 september dit jaar.

Hoe ziet het onderwijs bij Diergeneeskunde eruit?

“Bij ons onderwijs staat de gezondheid en het welzijn van dieren centraal, in relatie met hun omgeving en de volksgezondheid centraal. We zien dat we de uitdagende maatschappelijke vraagstukken van vandaag en morgen alleen in samenwerking kunnen beantwoorden, bijvoorbeeld als het gaat om het voorkomen van een volgende epidemie of het mogelijk maken van duurzame en diervriendelijke landbouw. Die samenwerking zie je terug in onze betrokkenheid bij interdisciplinaire opleidingen. Zo zijn we actief in de bachelor Biomedische wetenschappen, de master Health and Environment en de bachelor Zorg, Gezondheid en Samenleving. De basis van het onderwijs van de faculteit is nog altijd de bachelor- en masteropleiding Diergeneeskunde en het onderwijs voor professionals.”

Wat zijn die onderwijsvernieuwingen in de bachelor en master Diergeneeskunde?

“De bachelor is aangepast en de masteropleiding is volledig vernieuwd. In beide opleidingen is meer keuzevrijheid en sluiten de cursussen beter op elkaar aan. Studenten krijgen meer mogelijkheden om tijdens de opleiding keuzes te maken die passen bij hun ambities en talenten. Ook is er extra aandacht voor eerstelijns veterinaire onderwijs en werken we intensiever samen met veterinaire praktijken. Zo kunnen we studenten beter voorbereiden op de praktijk.”

“Verder maken we een slag met de ontwikkeling van generieke competenties. We vinden het belangrijk om hier structureel aandacht aan te besteden en de stap naar de praktijk zo makkelijk mogelijk te maken. In de master starten we met een cursus van vijf weken waarin ondernemerschap en management uitgebreid aan de orde komen. In deze cursus leren studenten alles over financiën, personeel, marketing en over soft skills als samenwerken, communicatie en conflicthantering. Daarnaast blijft de basis van veterinaire kennis en vaardigheden natuurlijk essentieel. Dat is onmisbaar om een goede dierenarts te worden.”

Harold Bok, vice-decaan Onderwijs

Wat is er nog meer aangepast in het masterprogramma?

“Tot nu toe kon een student kiezen uit drie masterprogramma's: Gezelschapsdieren, Paard en Landbouwhuisdieren. Na je keuze zat je daaraan vast en wist je voor twee jaar precies wat je ging doen. In de nieuwe master doen we dat anders en starten we met een uniform jaar dat een gedegen basis legt. Daarna volgen twee jaar met klinisch onderwijs, de masterthesis en een profileringsdeel met veel keuzevrijheid.”

“Naast de vernieuwing van het programma hebben we dit jaar ook het aantal opleidingsplekken in de master opgehoogd van 190 naar 240. Met deze uitbereiding, de betere aansluiting van de opleiding op de praktijk en het toelaten van zij-instromers willen we bijdragen aan het verhogen van de instroom van dierenartsen op de arbeidsmarkt.”

Welke rol gaan technische innovaties krijgen in het onderwijs?

“Een van onze doelen is om het gebruik van proefdieren in het onderwijs verder te verminderen. Daarom gaan we in ons Skills Lab meer gebruikmaken van technische en digitale modellen ter vervanging van dieren. Dat kan bijvoorbeeld met virtual reality of augmented reality. Het idee is dat je studenten eerst laat oefenen op 3D-diermodellen, voordat ze met echte dieren gaan werken. Dat doen we overigens nu ook al met ons kunstpaard Haptic Horse en kunstkoe Breeding Betsy. En in de diagnostiek van bewegingsproblemen bij paarden wordt bijvoorbeeld eye movement tracking gebruikt. We willen dit soort innovatieve onderwijsmiddelen ontwikkelen en ze écht onderdeel van het onderwijs voor studenten en professionals maken.”

Wat voor ontwikkelingen voorzie je nog meer de komende jaren?

“Ik voorzie meer diversiteit in de instroom van studenten in het masteronderwijs. De komende jaren zal de nieuwe aanwas van masterstudenten niet meer alleen uit de bachelor Diergeneeskunde voortkomen, maar ook uit de Wageningse

bachelor Animal Sciences en de nieuwe Utrechtse bachelor Zorg, Gezondheid en Samenleving. Ik zie het als heel positief dat studenten met verschillende achtergronden met elkaar gaan samenwerken en daardoor van elkaar kunnen leren.”

Tot slot, hoe ziet het diergeneeskundig onderwijs er over vijf jaar uit?

“Ik zou het mooi vinden als we studenten en professionals leren inspelen op de continu veranderende maatschappelijke uitdagingen. Om hen zo een stevige basis te bieden voor een duurzame veterinaire carrière. Met als basis een leeromgeving waarin studenten zich veilig voelen om vragen te stellen, fouten te maken, kritisch te reflecteren en zichzelf blijvend kunnen ontwikkelen. En waar docenten zich gesteund voelen en tijd hebben om te doen wat ze het allerliefste doen, namelijk het begeleiden en ondersteunen van studenten.” ■

TEKST: ROELAND VAN WESEMAEL EN NICOLE VAN HOORN | BEELD: IVAR PEL EN BAS NIEMANS

“Volledig publiceren scheelt niet alleen onderzoeksgeld, maar ook onnodig gebruik van dieren”

Wetenschappers pleiten voor betere artikelen over dierproeven

Proefdieronderzoek naar herstel van kraakbeenschade in gewrichten wordt vaak onvolledig gerapporteerd in wetenschappelijke tijdschriften. Zolang we dierproeven doen, moeten ze beter worden beschreven, stellen wetenschappers met klem. ‘Alleen dan kunnen anderen ook echt iets met de resultaten.’

Bijna anderhalf miljoen mensen in Nederland hebben last van slijtage van het kraakbeen in de gewrichten, ofwel artrose. Artrose komt ook veel voor bij dieren. Er bestaat helaas nog geen goede behandeling voor deze pijnlijke aandoening. Wat ook ontbreekt, zijn passende proefdiervrije methoden om onderzoek te doen naar mogelijke behandelingen die herstel van het kraakbeen stimuleren. Dat wordt nu voor een deel gedaan met proefdieren, zoals varkens, geiten, schapen, honden en paarden.

Onvolledige informatie

Onderzoekers van de faculteit Diergeneeskunde Maria Fugazzola, Janny de Grauw en Daniela Salvatori, hoogleraar Vergelijkende anatomie en fysiologie, analyseerden samen met collega's van het Radboudumc 223 studies met grote proefdieren die wereldwijd tussen 2015 en 2020 werden gepubliceerd. Zij ontdekten dat meer dan 90% (220 publicaties) onvolledige informatie geeft over de anesthesie en de pijnbestrijding. Dit betekent niet dat er geen goede pijnbestrijding was, maar het is om drie redenen problematisch: er wordt niet verantwoord hoe het dierenwelzijn zo goed mogelijk is beschermd, het onderzoek

is minder goed herhaalbaar (reproduceerbaar), en het is lastiger voor andere onderzoekers om voort te bouwen op de kennis uit het onderzoek. De review verscheen in juni in het vaktijdschrift Osteoarthritis and Cartilage Open. Om herstel van beschadigd kraakbeen te bestuderen, moeten onderzoekers de proefdieren vaak opereren. Net als bij operaties bij mensen zijn anesthesie en pijnbestrijding dan heel belangrijk, ook na de operatie. Daarnaast zijn details over de gebruikte middelen van belang: voor het verantwoorden van optimaal dierenwelzijn, om het onderzoek herhaalbaar te maken voor andere onderzoekers, én om te kunnen voortbouwen op de kennis die is opgedaan. Welke anesthesie en pijnstillers proefdieren krijgen en hoeveel, heeft immers ook invloed op de resultaten van het onderzoek.

Geen details over anesthesie en pijnbestrijding

“De meerderheid van de publicaties vermeldde niet welke pijnstillers en verdovingsmiddelen voor, tijdens en na de operatie werden gebruikt”, vertelt Fugazzola. “Van de 176 studies die meldden dat dieren algehele narcose ondergingen, gaf 30% geen details over die anesthesie. Ook details over de pijnstillers en de pijnbewaking werden maar weinig gegeven. Dit betekent overigens niet per se dat er geen pijnstilling of pijnbewaking wás, maar je weet niet welke en hoeveel.”

“De meerderheid van de publicaties vermeldde niet welke pijnstillers en verdovingsmiddelen voor, tijdens en na de operatie werden gebruikt”

De wetenschappers maken zich ernstig zorgen over deze beperkte rapportage. De Grauw geeft een voorbeeld. “Als een dier na een operatie pijn heeft aan een poot, en die poot daardoor minder belast, kan het herstel van het gewricht in die poot anders verlopen. Dat herstel kun je dus alleen goed interpreteren met de juiste informatie over de pijnstilling. Zonder die informatie kunnen andere wetenschappers niet bepalen of de onderzoeksuitkomsten wel kloppen.”

Richtlijn ARRIVE goed naleven

De beperkte rapportage van details van proefdieronderzoek wordt al langer onderkend. Daarom is in 2010 een richtlijn opgesteld voor consistente rapportage van wetenschappelijk dieronderzoek, genaamd ARRIVE (Animal Research: Reporting of In Vivo Experiments). De richtlijn wordt echter nog maar beperkt nagevolgd. Uit deze nieuwe studie blijkt nu dat ook het merendeel van studies naar gewrichtsslijtage met grote proefdieren niet voldoet aan de eisen voor rapportage uit de richtlijn.

“Eén van de quick wins is het goed naleven van de ARRIVE-richtlijn voor het publiceren van proefdieronderzoek”, zegt Henk Smid, voorzitter van het Nationaal Comité advies dierproevenbeleid (NCad). “Volledig publiceren draagt bij aan verfijning en vermindering van dierexperimenteel onderzoek. In dit geval voor anesthesie en pijnbestrijding bij onderzoek naar kraakbeenschade. Dat kan herhaling van onderzoek verminderen of zelfs voorkomen. En dat scheelt niet alleen onderzoeksgeld, maar ook onnodig gebruik van dieren, zoals onderzoeker De Grauw aangeeft. Alle relevante informatie wordt dan gedeeld en vervolgstudies kunnen hierop voortborduren.”

Belangrijke rol voor redacties

De review betrof publicaties vanaf 2015, vervolgt Smid: “Het NCad betreurt het dat de ARRIVE-richtlijn vijf jaar na publicatie nog altijd niet volledig is opgevolgd. Wij zien hierin een belangrijke rol voor redacties van wetenschappelijke tijdschriften; strengere toetsing op de punten uit de ARRIVE-richtlijn is wenselijk en wanneer een publicatie niet voldoet aan deze richtlijn, zou er een stevige kanttekening bij geplaatst moeten worden.”

Ook Daniela Salvatori benadrukt dat verbetering dringend nodig is. “Het is essentieel dat onderzoekers volledig rapporteren over hun experimenten, zodat anderen ook echt iets kunnen met de resultaten. Het is hoog tijd dat onderzoekers en redacteurs van vaktijdschriften zich hiervan bewust worden.” De Grauw vult aan: “Dat scheelt niet alleen veel onderzoeksgeld, maar ook onnodig gebruik van dieren, aangezien de vergaarde kennis nu maar beperkt nuttig is.” ■

TEKST: MONIQUE JANSSENS EN MYRNA TINBERGEN | BEELD: I-STOCK

Sectie op een dier tijdens de cursus Forensische diergeneeskunde aan de Universiteit Utrecht

Neem dierenmishandeling serieus en meld het

Oproep aan dierenartsen

Dierenmishandeling in Nederland komt heel veel voor. Schattingen gaan richting de honderdduizend gevallen per jaar. Het gaat dan om bijvoorbeeld botbreuken, inwendige bloedingen en hoofdtrauma's. Toch komen er bij het Landelijk Expertisecentrum Dierenmishandeling (LED), dat dit jaar vijf jaar bestaat, jaarlijks slechts enkele meldingen binnen. "Dat is verschrikkelijk voor de dieren die hierdoor in een onveilige situatie blijven zitten", zegt GZ-psycholoog en coördinator bij het LED Nienke Endenburg, "tegelijk missen we daardoor mogelijke signalen dat het niet alleen dierenmishandeling betreft maar ook van huiselijk geweld en kindermishandeling".

"Door het niet te melden, mis je de kans om meer te kunnen betekenen dan voor het dier alleen."

"Dierenmishandeling is vaak of een voorbode of een teken aan de wand dat geweld vaker voorkomt", legt Endenburg uit. "Wat als die persoon die met een mishandeld dier bij de dierenarts komt, thuis ook te maken krijgt met huiselijk geweld? Door het niet te melden, mis je de kans om meer te kunnen betekenen dan voor het dier alleen." Zij roept daarom alle dierenartsen op om bij vermoedens van dierenmishandeling, dit altijd te melden bij meldpuntLED.nl. Dierenartsen kunnen hun bevindingen en materiaal zoals filmpjes en röntgenfoto's uploaden in de beveiligde omgeving van het LED meldpunt. Experts van de faculteit Diergeneeskunde en het Nederlands Forensisch Instituut bekijken elke melding zorgvuldig en geven vervolgens aan of het al dan niet dierenmishandeling is. Als dit het geval blijkt te zijn krijgen zij een verklaring waarmee zij een melding bij 144 Red een Dier kunnen doen. De gegevens van de eigenaar blijven anoniem voor het LED.

Niet makkelijk

Endenburg realiseert zich dat het niet gemakkelijk is om dierenmishandeling te melden. "Dierenartsen hebben het idee dat het naar hen herleidbaar is,

maar 144 Red een Dier is zo druk, dat er vaak nog weken overheen gaan voordat ze op de stoep staan bij de eigenaar. Bovendien denk ik dat we met z'n allen een verantwoordelijkheid hebben voor degenen die geen stem hebben."

Bewustwording

Toch was er tijdens het eerste lustrum van LED dat op 16 november plaatsvond wel wat te vieren, vindt Endenburg. "Er is op de universiteit nu meer aandacht voor dit onderwerp. Sinds 2015 is er een keuzevak Forensische Diergeneeskunde waar we de eerste jaren slechts enkele studenten hadden. Tegenwoordig moet je als student nu vaak meedoen met een loting om het te kunnen volgen. Dit laat zien dat er bij dierenartsen meer bewustwording is over dierenmishandeling. Dat is nodig om in de toekomst dierenmishandeling meer en beter te kunnen aanpakken en dat vind ik absoluut winst." ■

TEKST: QUEENIE SCHOLTES | BEELD: BAS NIEMANS

Vermoedens van
dierenmishandeling?
Meld het bij
www.meldpuntled.nl

Röntgenfoto van een gebroken bovenarm van een hond.

JANNEKE VAN DER LAAN,
Senior inspecteur dierenwelzijn bij de NVWA

Janneke van der Laan is senior inspecteur dierenwelzijn bij de NVWA. Lidewei de Boer is master student aan de faculteit Diergeneeskunde. Ze kwamen online bij elkaar om te praten over hun gedeelde passie het “gedrag van dieren”.

Waar komt jullie passie voor gedrag vandaan?

Van der Laan: “Al van kleins af aan was ik benieuwd wat mijn katten bedoelden met bepaald gedrag. Dieren kunnen zoveel aangeven met hun gedrag, ik wilde weten wat er in hun hoofd omging en gedrag is daarin een belangrijke graadmeter. Vroeger wilde ik dierenpsycholoog worden.”

De Boer: “Als kind was ik onbewust al bezig met het observeren van gedrag, maar de passie is pas gekomen tijdens mijn vrijwilligerswerk bij een grote katachtige opvang in Nederland waar leeuwen en tijgers opgevangen werden. Hier speelde het herkennen van afwijkend gedrag een belangrijke rol en werd ik steeds nieuwsgieriger hoe daar mee om te gaan.”

Hoe passen jullie je expertise op eigen (huis)dieren toe?

De Boer: “Geïnspireerd door mijn vrijwilligers werk begon ik koeien te trainen. Want als het met leeuwen kan, dan vast ook met kalfjes. Het klinkt spannender dan het was, ik richtte mij vooral op het tam maken van kalfjes. Ook mijn eigen kat, die nu op schoot ligt, observeer ik zo goed mogelijk. Zij heeft veel meegemaakt en is getraumatiseerd. Hierdoor laat ze goed weten wat ze wel en niet wil en is ze makkelijker te lezen.

Het is noodzaak om goed naar haar te kijken en luisteren.”

Van der Laan: “Net als Lidewei vind ik het trainen van dieren leuk. Daarbij hoort ook het opvangen van dieren die angstig of niet goed gesocialiseerd zijn. Vroeger nam ik asielkittens uit de duinen – ik woonde daar dichtbij – in huis om te socialiseren. Het is dan belangrijk dat je goed ziet welk gedrag zij vertonen. Daarop kun je vervolgens je eigen gedrag aanpassen. Bijvoorbeeld een kat laat angstgedrag zien, als jij daarop reageert door afstand te nemen, zal het angstgedrag verminderen.”

Welke ervaring is jullie het meest bijgebleven?

Van der Laan: “Mijn promotieonderzoek ging over het welzijn van asielhonden. Tijdens mijn dagen in het asiel zag ik weer hoe ontzettend sterk de connectie tussen mensen en honden kan zijn. Zo was er bijvoorbeeld een schuchtere zwerfhond die weinig contact met ons maakte, maar het moment dat hij zijn oude eigenaar weer zag was hij zo opgewekt en enthousiast. Dat was voor mij een emotioneel moment.”

De Boer: “Tijdens mijn co-schappen was er een bange hond in de kliniek waarvan de eigenaren aangaven dat hij moeilijk te onderzoeken was. Ze vertelden dat er zes mensen nodig waren geweest bij de eerste keer bloedprikken, en dat het bloed aan het plafond zat. Om de hond vertrouwen te geven hebben we alle onderzoeken op de grond uitgevoerd in plaats van op de behandeltafel en veel pauzes genomen. Doordat wij zo rustig met de hond omgingen, heeft de dierenarts het onderzoek zonder problemen kunnen uitvoeren. Ik vind het bijzonder om te zien hoeveel verschil dat maakt.” ■

TEKST: ROWAN LOOPSTRA | BEELD: BAS NIEMANS

LIDEWEI DE BOER,
Master student Diergeneeskunde

Papegaaien lekker in hun veren

Veel papegaaien die als gezelschapsdieren worden gehouden hebben last van gedragsproblemen. Dit soort gedragsproblemen komen voor omdat de omgeving niet optimaal is afgestemd op wat de papegaai nodig heeft.

Gedragsspecialisten van de faculteit Diergeneeskunde willen onderzoeken wat papegaaien in hun omgeving nodig hebben en hoe dat verschilt per papegaai. Het doel van dit onderzoek is om deze nieuwe kennis te verspreiden en daarmee zoveel mogelijk papagaaien te helpen om zich prettig te voelen in hun omgeving. Een omgeving die is toegespitst op wat past bij het individuele dier. Zodat alle papegaaien lekker in hun veren zitten!

Vrienden Diergeneeskunde steunt ze hierin. Jij ook? www.vriendendiergeneeskunde.nl
Lees meer in deze Vetscience over het papagaaien onderzoek op pagina 17.

